

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ

KATEDRA OBČANSKÉHO PRÁVA

DIPLOMOVÁ PRÁCE

ŘÍZENÍ PŘED ODVOLACÍM SOUDEM

Zpracovala: Ivana Bachorková

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Ing. Radka Zahradníková, Ph.D., LL.M.

Plzeň 2021

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2020/2021

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Ivana BACHORKOVÁ**
Osobní číslo: **R16M0006P**
Studijní program: **M6805 Právo a právní věda**
Studijní obor: **Právo**
Téma práce: **Řízení před odvolacím soudem**
Zadávací katedra: **Katedra občanského práva**

Zásady pro vypracování

1. Úvod
2. Vývoj právní úpravy opravných prostředků
3. Opravné systémy
4. Opravné prostředky a jejich význam
5. Odvolání jako řádný opravný prostředek
6. Úkony soudu prvního stupně po podání odvolání
7. Průběh řízení před soudem druhého stupně
8. Rozhodnutí o odvolání a náklady řízení
9. Zamýšlené změny v právní úpravě odvolání v souvislosti s věcným záměrem civilního řádu soudního
10. Závěr

Rozsah diplomové práce:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

viz příloha

Vedoucí diplomové práce: **JUDr. Ing. Radka Zahradníková, Ph.D., LL.M.**
Katedra občanského práva

Datum zadání diplomové práce: **31. března 2020**

Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2021**

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.
vedoucí katedry

Prohlášení

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracovala samostatně a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

V Plzni dne 28.3.2021

Ivana Bachorková

Poděkování

Ráda bych zde poděkovala JUDr. Ing. Radce Zahradníkové, Ph.D., LL.M. za odborné vedení mé práce a ochotu spolupracovat. Poděkování patří i mé rodině a přátelům za podporu po celou dobu studia.

Obsah

Seznam použitých zkratk	7
Úvod	8
1. Vývoj právní úpravy opravných prostředků	10
1.1. Římskoprávní úprava	10
1.2. Feudální absolutismus	11
1.3. Obecný soudní řád Josefa II. z roku 1781	13
1.4. Právní úprava od konce 19. století	14
1.5. Vývoj po vzniku Československa	15
2. Charakteristika a uplatnění opravných prostředků a opravných systémů	17
2.1. Opravné prostředky	17
2.2. Opravné systémy	18
3. Odvolání jako řádný opravný prostředek	20
3.1. Náležitosti odvolání	20
3.2. Lhůta k podání odvolání	22
3.3. Přípustnost odvolání	23
3.3.1. Subjektivní podmínky přípustnosti odvolání	23
3.3.2. Objektivní podmínky přípustnosti odvolání	25
3.4. Soudní poplatek z odvolání	27
3.5. Důvody odvolání	29
3.6. Účinky odvolání	32
3.6.1. Suspenzivní účinek	32
3.6.2. Devolutivní účinek	34
3.7. Dispozice s odvoláním	35
3.7.1. Vzdání se odvolání	35
3.7.2. Zpětvzetí odvolání	36
3.7.3. Zpětvzetí žaloby	37
4. Úkony soudu prvního stupně po podání odvolání	38
4.1. Organizační úkony	38
4.2. Autoremedura	40
5. Úloha odvolacího soudu v odvolacím řízení	43
5.1. Rozsah přezkumné činnosti	44
5.2. Přezkum z hlediska důvodů odvolání	45
5.3. Dokazování před odvolacím soudem	48
5.3.1. Opakování důkazu	49
5.3.2. Doplnění dokazování	51
5.4. Nařízení jednání	53
6. Rozhodnutí o odvolání a náklady řízení	57
6.1. Odmítnutí odvolání	57
6.2. Potvrzení rozhodnutí	59
6.3. Zrušení rozhodnutí	61
6.4. Změna rozhodnutí	64
6.5. Náklady řízení	66
7. Zamýšlené změny v právní úpravě odvolání v souvislosti s věcným záměrem civilního řádu soudního	68
Závěr	72
Cizojazyčné resumé	74
Seznam použitých zdrojů	76

Seznam použitých zkratk

OSŘ	Zákon č. 99/1993 Sb., občanský soudní řád
LZPS	Listina základní práv a svobod
SoudP	Zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích
CŘS	Civilní řád soudní (plánovaný)
ZŘS	Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních
ÚZSVM	Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových

Z důvodu četného citování ustanovení občanského soudního řádu platí pro text pravidlo, že pokud není u paragrafu uvedeno žádné označení právního předpisu, jedná se o ustanovení zákona č. 99/1993 Sb., občanského soudního řádu.

Úvod

Jako téma pro svou diplomovou práci jsem zvolila řízení před odvolacím soudem. Jedná se o fázi odvolacího řízení, ve které je projednáváno odvolání. To je pro svou univerzalitu hojně využívaným opravným prostředkem a současně se jedná o jediný řádný opravný prostředek v českém právním řádu.

Odvolací řízení má za cíl napravit nebo alespoň odhalit chyby, kterých se dopustily nižší soudy při svém rozhodování, čímž přispívá k ochraně práv jednotlivců. Z tohoto důvodu považuji dané téma za velmi aktuální a hodné zvýšené pozornosti.

Cílem této práce je charakterizovat odvolání jako řádný opravný prostředek a popsat, jakým způsobem o něm jedná a rozhoduje odvolací soud. Jelikož odvolací řízení je v souladu se zásadou dispoziční zahajováno jen na návrh účastníka, tedy podáním odvolání, považuji za nutné se dostatečně věnovat i odvolání jako takovému z hlediska jeho přípustnosti, účinků a dalších úkonů spojených s podáním odvolání.

Vzhledem k rozsáhlé problematice odvolacího řízení i mému zájmu spíše o řízení sporné, jsem se rozhodla dát v této práci prostor pouze civilnímu řízení spornému. Pokud by již takto místy zestručněná práce měla zahrnovat ještě další formy civilního řízení, musela by být napsána ještě více obecněji a bez hlubších zamyšlení. Tomuto jsem se snažila vyhnout právě tím, že jsem zvolila pouze úpravu sporného řízení.

Podkladem pro tuto diplomovou práci jsou především platné právní předpisy a komentářová literatura k nim se vztahující. Současně je čerpáno i z několika odborných knižních publikací, článků z odborných právních periodik a za účelem doplnění výkladu je průběžně odkazováno na relevantní judikaturu.

Kromě úvodu a závěru je tato diplomová práce rozdělena do 7 kapitol. První z nich se zaměřuje na historický vývoj opravných prostředků, kde je cílem poukázat na některá specifika jednotlivých procesněprávních úprav, přičemž jejich vývoj má dopady i do dnešní platné úpravy, kdy se jimi současná právní úprava mnohdy inspiruje.

Další kapitola je věnována charakteristice opravných prostředků a opravných systémů. Pochopit provázanost těchto pojmů je klíčové pro následné porozumění problematice odvolacího řízení.

Třetí kapitola hovoří o odvolání jakožto o řádném opravném prostředku. V této kapitole je věnována pozornost náležitostem odvolání, jeho přípustnosti, účinkům, konkrétním odvolacím důvodům a v neposlední řadě se zde věnují úkonům směřujícím k dispozici s odvoláním. Vše v této kapitole zmíněné má následně zásadní vliv na rozhodovací činnost odvolacího soudu, který o podaném odvolání bude rozhodovat.

Ve čtvrté kapitole je stručně popsán postup soudu prvního stupně po tom, co je mu odvolání doručeno. Ani tuto část nelze opomenout, jelikož přímo předchází samotnému řízení před odvolacím soudem a určitým způsobem i nastiňuje, jak bude odvolací řízení probíhat.

Pátá kapitola je pak věnována úkonům odvolacího soudu poté, co je mu odvolání předloženo soudem prvního stupně. Za stěžejní považuji zmínit rozsah přezkumné činnosti odvolacího soudu a též specifika dokazování před odvolacím soudem. Nelze opomenout ani právní úpravu nařízení jednání.

V šesté, předposlední kapitole je dán prostor výkladu rozhodnutí o odvolání odvolacím soudem a nákladům řízení, se kterými je nutné se po skončení řízení vypořádat.

Nakonec se v sedmé kapitole této práce snažím shrnout, jak by měla vypadat právní úprava odvolání v současnosti diskutovaném věcném záměru Civilního řádu soudního, který by měl do budoucna nahradit dnešní občanský soudní řád.

1. Vývoj právní úpravy opravných prostředků

Odvolání, jakožto neopomenutelná součást civilního procesu v České republice, je upraveno právním předpisem z roku 1963, a to zákonem č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon nabyl účinnosti dne 1. 4. 1964 a od té doby prošel mnoha změnami. Stejně tak mu však předcházela vývoj, jehož kořeny sahají až do dob starověkého Říma.

1.1. Římskoprávní úprava

Civilní proces ve starověkém Římě se rozděloval do dvou fází. V první fázi, nazývané *de iure* se konalo řízení před úředníkem (převážně praetorem). Ten měl za úkol přezkoumat důvodnost žaloby. Tato fáze řízení byla zakončena litiskontestací, jakožto „zvláštní smlouvou mezi žalobcem a žalovaným, kterou svěřují rozhodnutí sporu do rukou nestranného soudce.“ Žalobcem byl v tomto případě praetor. Následovala druhá fáze řízení, nazývána *apud iudicem*. Tato se konala před soudcem, ovšem soukromým, nestátním. Takový soudce nemusel ani disponovat právním vzděláním, a tak si mohl povolát na pomoc odborníka, právníka.¹

Ve starším období římského práva byl v civilním řízení uplatňován legisakční proces. Ten byl charakteristický svým výrazným formalismem, který spočíval v tom, že se řízení zahajovalo přednesem žalobního návrhu žalobce, kdy tento návrh musel být přednesen prostřednictvím doslova citovaného zákona.² Tehdy však existovalo jen pět typů žalob (legisakcí), z nichž tři směřovaly k rozhodnutí ve věci samé a dvě měly charakter spíše exekuční. Dále následovala série formalizovaných procesních úkonů, které musely být přesně dodrženy, jinak by například účastník ztrácel nárok na projednání žaloby.³

Výše uvedený typ řízení nebyl kvůli své svázanosti formalismem ideálním, a to i z důvodu společenského a hospodářského vývoje, kdy bylo nutné postupovat v řízení rychleji a přizpůsobit proces konkrétnímu sporu. Nejprve cizinecký, později i městský praetor tak začali po vydání Aebutiova zákona využívat proces

¹ KINCL, J., SKŘEJPEK, M., URFUS, V. *Římské právo*. 2. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 1995, 386 s. ISBN 80-7179-031-1.

² Tamtéž, s. 116-117.

³ GAIUS. *Učebnice práva ve čtyřech knihách*. Přeložil Jaromír KINCL. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, s. 249-257. ISBN 978-80-7380-054-3.

formulový. Jednalo se o proces mnohem méně formalizovaný, který jim umožnil větší volnost při vyhodnocování a rozhodování o sporu. Úkolem praetora bylo vypracovat instrukce pro soudce, který měl rozhodovat o sporu v druhé fázi apud iudicem. Tyto instrukce se nazývaly formule a obsahovaly stručné shrnutí skutkových okolností tak, jak byly stranami sporu vyličený, právní kvalifikaci sporu praetorem a příkaz k odsouzení či osvobození žalovaného. Touto formulí byl soudce následně vázán a jeho úkolem bylo prověřit, zda strany sporu uvedly vše pravdivě, na základě čehož měl pak rozhodnout.⁴ Soudce tak v podstatě prováděl dokazování.

Civilní proces v tehdejší Římě byl striktní co do možnosti opravných prostředků. Okamžikem litiskontestace totiž nebylo možné nikterak zasahovat do samotné formule s výjimkou několika málo případů (např. smrt žalobce/žalovaného).⁵ Proti rozsudku soudce nebylo možné se odvolat ani využít jiných opravných prostředků, jelikož v této době neexistovaly.⁶

Jelikož postupně sílila role praetora v první fázi in iure oproti roli soudce ve fázi apud iudicem, začal se formovat nový typ řízení – řízení kogniční. To probíhalo zprvu spíše ojediněle⁷, až po reformě císaře Diokleciána jím bylo plně nahrazeno dosavadní formulové řízení. Touto reformou zaniklo po staletí využívané rozdělení řízení do dvou fází, které bylo nyní nahrazeno řízením před císařským úředníkem. Současně se poprvé objevil institut odvolání, kdy první odvolací instancí se stal správce provincie a druhou, tedy konečnou, instancí byl sám císař. Rozsudek mohl být odvolací instancí nejen zrušen, ale i nahrazen rozsudkem novým.⁸

1.2. Feudální absolutismus

Abychom však lépe porozuměli dnešní podobě odvolání v civilním procesu, případně budoucím snahám o jeho rekonstrukci, bude nutné se na tento institut zaměřit z pohledu historie relativně nedávné, tedy z dob formování moderního civilního procesu do té podoby, jak ho známe dnes.

⁴ KINCL, J., SKŘEJPEK, M., URFUS, V. *Římské právo*. 2. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 1995, 386 s. ISBN 80-7179-031-1.

⁵ Tamtéž, s. 123.

⁶ Tamtéž, s. 124.

⁷ Tamtéž, s. 125

⁸ Tamtéž, s. 126-127

První náznaky právní úpravy moderního civilního procesu lze spatřovat v Obnoveném zřízení zemském z roku 1627 („OZZ“). Tímto zákonem byla značně posílena moc panovníka oproti stavům⁹, což se projevilo i ve fungování soudnictví. Zavedena byla písemná a tajná forma řízení, jímž byla nahrazena dosavadní forma ústní. Ústní formě řízení bylo vytýkáno, že dostatečně nereflektuje, kdo je v právu, nýbrž kdo a jak rychle umí reagovat na vyvstanuvší situaci. Pak se tedy před soudem dařilo výbornému řečníku, který ovšem nebyl v právu, zatímco ten, který v právu byl a nedisponoval natolik ohromujícími řečnickými schopnostmi, spor prohrál.¹⁰ Další změnu, kterou OZZ přineslo byl konec svrchovanosti zemského soudu, do jehož jurisdikce patřily spory šlechty. Ten byl nově podřízen panovníkovi, který měl právo jeho rozhodnutí přezkoumávat.¹¹ Rozhodnutí byla vydávána jménem panovníka. Současně bylo zakázáno využívat obyčejového práva a soudci se nesměli volně rozhodovat na základě svého uvážení, ani na základě své předchozí precedenční činnosti. Při rozhodování bylo možno subsidiárně využít i právo městské, popřípadě právo římské.¹²

Vedle toho existoval již od roku 1548 apelační soud, který rozhodoval o odvoláních v závažných případech, a to jak v rovině civilněprávní, tak v rovině trestněprávní. Byl odvolací instancí pro soudy městské, tedy ty, které rozhodovaly spory měšťanstva. Po vynesení rozsudku městského soudu se tak mohla strana, která ve sporu prohrála, odvolat a to právě k soudu apelačnímu.¹³ Pokud by ani po apelaci nebyla s výsledkem spokojena, mohla požádat o revizi rozsudku panovníkem. I apelační soud byl totiž po OZZ podřízen panovníkovi a jeho rozsudky jím tak mohly být revidovány. Mimo to plnil apelační soud i funkci poradní, kdy poskytoval rady (tzv. naučení) soudům nižším.¹⁴

⁹ WINTEROVÁ, Alena. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Linde Praha, 2011, s. 52.

¹⁰ KLABOUCH, Jiří. *Staré české soudnictví: (jak se dříve soudívalo)*. Praha: Orbis, 1967, s. 185.

¹¹ ADAMOVIČ, Karolína. *Dějiny českého soudnictví od počátků české státnosti do roku 1938*. Praha: LexisNexis CZ, 2005, s. 50.

¹² MALÝ, Karel. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. Praha: Leges, 2010, s. 155.

¹³ ADAMOVIČ, Karolína. *Dějiny českého soudnictví od počátků české státnosti do roku 1938*. Praha: LexisNexis CZ, 2005, s. 30.

¹⁴ Tamtéž, s. 53.

1.3. Obecný soudní řád Josefa II. z roku 1781

Významným a na svou dobu pokrokovým předpisem civilního práva procesního se stal v roce 1781 Obecný soudní řád, vydaný tehdejší panovníkem Josefem II. Jednalo se o předpis, který zaváděl některé prvky moderního procesu a stal se natolik nadčasovým, že se v účinnosti udržel v podstatě během celého 19. století.¹⁵ Poprvé vyzdvihuje roli stran jako pánů sporu, kdy jim na základě zásady dispoziční a projednací svěřuje pravomoc disponovat se sporem. Současně zakotvil i rovnost stran řízení.¹⁶ Nově formované procesní právo mělo sjednotit právní úpravu českých a rakouských zemí a odstranit poslední prvky feudálního zřízení.¹⁷ Následovala série reforem, které se mimo jiné významně dotkly i organizace soudnictví.

Začala vznikat trojinstanční soustava soudů. Nejvyšší instancí se stal tou dobou již existující Nejvyšší soudní dvůr ve Vídni. Podřízený mu byl soud apelační, jemuž podléhaly soudy první instance. Právě soudy prvnostupňové zaznamenaly značných změn, kdy byla řada původních soudů zrušena (např. soud komorní, dvorský, purkrabský aj.). Stále však existovalo rozdělení na soudy pro poddané (soudy vrchnostenské), měšťanstvo (soudy městské) a šlechtu (soudy zemské). Zemským soudům zůstal v podstatě jen stejný název, jejich organizace a fungování ovšem prošlo zásadními změnami. Nově probíhal proces před zemským soudem podle stejných pravidel jako proces u měšťanstva či u venkovského obyvatelstva.¹⁸ Ze zemských soudů se tak staly jen prosté prvostupňové soudy, od kterých bylo možno se odvolat k soudu apelačnímu.

Opravné prostředky tedy existovaly řádné a mimořádné. Řádným opravným prostředkem proti rozhodnutí soudu 1. stupně bylo odvolání k apelačnímu soudu. Mimořádným opravným prostředkem pak byla revize rozsudku Nejvyšším soudním dvorem. Oběma těmito opravnými prostředky byl přiznán odkladný i devolutivní účinek. V odvolacím či revizním řízení však nesměly být uváděny nové skutečnosti a platila zde zásada zákazu reformace in peus.¹⁹

¹⁵ WINTEROVÁ, Alena. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Linde Praha, 2011, s. 53.

¹⁶ MALÝ, Karel. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. Praha: Leges, 2010, s. 190-191.

¹⁷ KLABOUCH, Jiří. *Staré české soudnictví: (jak se dříve soudívalo)*. Praha: Orbis, 1967, s. 387.

¹⁸ Tamtéž, s. 387-388.

¹⁹ STAVINHOVÁ, Jaruška a HLAVSA, Petr. *Civilní proces a organizace soudnictví*. Brno: Masarykova univerzita, 2003, s. 26.

1.4. Právní úprava od konce 19. století

Probíhající vývoj společnosti vyžadoval sjednocení soudnictví a předpisů procesního práva tak, aby nebyly oddělovány jednotlivé společenské vrstvy.²⁰ Koncem 19. století tak došlo k nahrazení Obecného soudního řádu Josefa II. novými procesními předpisy, a to zejména tzv. jurisdikční normou, civilním řádem soudním, exekučním řádem a zákonem o organizaci soudní (vše z let 1895-1896). Tyto normy přinesly do civilního řízení opět zásadu ústnosti, zásadu veřejnosti, a volného hodnocení důkazů. Role soudce byla posílena a předpokládala se jeho větší aktivita při projednávání sporu. Soudce měl dbát na zjišťování skutečného stavu věci, spolupracovat se stranami a plnit vysvětlovací a poučovací povinnost. Cílem bylo i zjednodušit průběh řízení a učinit ho finančně dostupným i pro nižší vrstvy společnosti.²¹

Proti rozhodnutím soudů prvního stupně bylo možno podat řádný opravný prostředek, jímž bylo *odvolání* či *rekurs* a *dovolání* či *dovolací recurs*. Odvolání a dovolání směřovalo proti rozsudku, zatímco recurs byl opravným prostředkem proti usnesení. Obojí mělo jak odkladný, tak devolutivní účinek. Následně v případě závažných procesních pochybení, popřípadě vyjevení nových skutečností mohly být uplatněny mimořádné opravné prostředky, jimiž byla *žaloba o zmatečnost*, případně *obnova řízení*. Aby v řízení nedocházelo ke zbytečným průtahům, platil v odvolacím řízení zákaz novot, tedy princip neúplné apelace.²²

Rozdělení řádných opravných prostředků na ty, které směřovaly proti rozsudku a ty proti usnesení bylo klíčové pro jasnější specifikaci odvolacích, respektive rekursních důvodů. Odvolání, na rozdíl od rekursu, bylo totiž přípustné vždy. Přípustnost rekursu byla omezena mnoha výjimkami a mnohdy mohl soud přistoupit k autoremeduře. Tímto způsobem tak mohla být na jedné straně zohledněna závaznost jednotlivých forem rozhodnutí a na straně druhé zajištěno právo na spravedlivý proces.²³

²⁰ KLABOUCH, Jiří. Staré české soudnictví: (jak se dříve soudívalo). Praha: Orbis, 1967, s. 383.

²¹ LAVICKÝ Petr. Způsoby a limity urychlování civilního řízení soudního. In: LAVICKÝ, Petr (eds.). *Současnost a perspektivy českého civilního procesu*. Sborník statí. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014, s. 37-38.

²² STAVINHOVÁ, Jaruška a HLAVSA, Petr. *Civilní proces a organizace soudnictví*. Brno: Masarykova univerzita, 2003, s. 26-27.

²³ WINTEROVÁ, Alena. K opravným prostředkům v civilním procesu. In: LAVICKÝ, Petr (eds.). *Současnost a perspektivy českého civilního procesu*. Sborník statí. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014, s. 61-62.

1.5. Vývoj po vzniku Československa

V souvislosti se vznikem Československa v roce 1918 byla přijata recepční norma, která mimo jiné recipovala právní úpravu civilního řízení z Rakouska-Uherska. Nově byl však zřízen Nejvyšší soud s působností pro celé Československo. Jelikož bylo nutné sjednotit právní úpravu pro celé Čechy, Moravu a Slezsko, začalo se pracovat na nové úpravě civilního procesu a v roce 1928 došlo ke sjednocení soudní soustavy. Existovaly tedy soudy okresní, krajské, vrchní a soud Nejvyšší. I nadále byl uplatňován princip trojinstančnosti, kdy odvolání bylo opravným prostředkem proti rozhodnutí soudu 1. stupně a dovolání a revize směřovaly proti druhostupňovému rozhodnutí.²⁴

Větší zlom nastal až v polovině 20. století s nástupem komunistické strany k moci. S tímto politickým převratem byla spojena i následná diskontinuita dosavadního právního řádu s nově vznikajícími předpisy. V roce 1948 byl přijat *zákon o zlidovění soudnictví*, kterým bylo učiněno mnoho změn oproti předešlé právní úpravě. Zavedena byla dvojinstančnost řízení a v tříčlenných senátech soudů se začali vyskytovat laici, jakožto soudci z lidu, kteří měli při rozhodování početní převahu.²⁵

Na zákon o zlidovění soudnictví navázal občanský soudní řád z roku 1950, který pevně zakotvil zásadu materiální pravdy, přičemž nerozlišoval sporné a nesporné řízení, dále stanovil řádnými opravnými prostředky odvolání proti rozsudku a stížnost proti usnesení. V druhostupňovém řízení bylo možné uplatňovat nové důkazy a platila zde zásada zákazu reformace in peus. Soud měl možnost napadené rozhodnutí ne jenom zrušit a vrátit soudu prvního stupně, ale mohl i sám rozhodnutí změnit. Následně bylo možné využít mimořádných opravných prostředků, jimiž byla obnova řízení a stížnost pro porušení zákona, jejíž podání bylo svěřeno pouze generálnímu prokurátorovi.²⁶

²⁴ MALÝ, Karel. Dějiny českého a československého práva do roku 1945. Praha: Leges, 2010, s. 392-393.

²⁵ STAVINHOVÁ, Jaruška a HLAVSA, Petr. *Civilní proces a organizace soudnictví*. Brno: Masarykova univerzita, 2003, s. 28.

²⁶ SCHELLE, Karel, TAUCHEN, Jaromír, ed. *Encyklopedie českých právních dějin, XI. svazek Řízení*. Plzeň: Aleš Čeněk v koedici s Key Publishing, 2018, s. 66.

Zastoupení účastníků advokátem v řízení před soudem prvního stupně bylo povinné až pokud hodnota předmětu sporu přesahovala 5 000 Kč, nicméně v odvolacím řízení již platil advokátní přímus.²⁷

Vzhledem k tomu, že byla roku 1960 přijata nová Ústava v duchu socialistického myšlení, byla provedena i nová kodifikace civilního procesu. Dne 1. dubna 1964 tak vzešel v účinnost zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád. Ten platí s četnými novelizacemi dodnes. Co se týká opravných prostředků, tento zákon spojil odvolání a stížnost do jediného řádného opravného prostředku, jímž se stalo *odvolání*. Mimořádné opravné prostředky existovaly dva, a to *obnova řízení* a *stížnost pro porušení zákona*. Důvody pro nařízení obnovy zahrnovaly mimo jiné zmatečnostní vady v řízení, které bychom dnes napadali žalobou pro zmatečnost. Žaloba pro zmatečnost však byla do civilního procesu včleněna až novelou v roce 2000. Druhým mimořádným opravným prostředkem byla až do roku 1992 stížnost pro porušení zákona²⁸, kterou mohl podat pouze generální prokurátor či soudce Nejvyššího soudu. Místo ní bylo do OSŘ znovu zavedeno *dovolání*, jímž se mohli bránit už i účastníci řízení.

Po pádu komunistického režimu bylo nutné přizpůsobit soudnictví nově nastolenému demokratickému režimu a koncepci právního státu. V roce 1991 tak byla přijata rozsáhlá novela OSŘ, kterou až do dnešní doby následovalo před sto dalších novelizací. Další velkou novelou OSŘ pak byla novela z roku 2000 provedená zákonem č. 30/2000 Sb., která cílila hlavně na urychlení řízení. Zakotven byl též princip neúplné apelace v odvolacím řízení a k mimořádným opravným prostředkům přibyla žaloba na obnovu řízení a žaloba pro zmatečnost. Významné novelizace byly završeny vznikem zákona č. 292/2013 Sb. o zvláštních řízeních soudních, do kterého bylo vyčleněno nesporné řízení a některá další zvláštní řízení.²⁹

²⁷ SCHELLE, Karel a SCHELLEOVÁ, Ilona. Vývoj organizace soudnictví v letech 1945-1989. In: MALÝ, Karel a SOUKUP, Ladislav. *Vývoj práva v Československu v letech 1945-1989. Sborník příspěvků*. Praha: Karolinum, 2004, s. 351.

²⁸ WINTEROVÁ, Alena. K opravným prostředkům v civilním procesu. In: LAVICKÝ, Petr (eds.). *Současnost a perspektivy českého civilního procesu*. Sborník statí. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014, s. 62-67.

²⁹ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. *Pojmové znaky civilního procesu*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017, s. 37-38. ISBN 978-80-7380-538-8.

2. Charakteristika a uplatnění opravných prostředků a opravných systémů

2.1. Opravné prostředky

Soudy jsou institucemi, které by měly dbát na spravedlivé řešení sporů mezi zúčastněnými stranami a poskytovat ochranu práv jednotlivců. Jelikož v rozhodovací činnosti soudů je nejzásadnějším elementem lidský prvek, na kterém závisí samotný výsledek sporu, je nutné poskytnout stranám, případně jiným oprávněným subjektům, možnost nápravy vad řízení a umožnit jim účinnou obranu proti případným pochybením.

Už jen z povahy věci, kdy v civilním řízení, zejména v řízení sporném, naproti sobě stojí dvě strany s protichůdnými názory a čekají na verdikt soudu, který má o jejich právech a povinnostech rozhodnout, se jeví velmi pravděpodobné, že strana sporu, která nebude mít ve věci plný úspěch, se bude chtít proti takovému rozhodnutí bránit a bude ho považovat za nesprávné.³⁰ Z tohoto důvodu jí musí být po náležitém zdůvodnění poskytnuta záruka opětovného projednání věci, aby bylo postaveno najisto, zda je či není v dané situaci v právu. Opravné prostředky poskytují ochranu soukromým právům a jedná se o esenciální součást demokratického právního řádu.

Český právní řád, respektive zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, zakotvuje opravné prostředky dvojího typu – řádné a mimořádné. Jejich základním odlišovacím znakem je okamžik nabytí právní moci napadeného rozhodnutí. Jediným řádným opravným prostředkem v ČR je *odvolání*. Jedná se o procesní úkon, kterým může účastník řízení napadnout rozhodnutí soudu prvního stupně, které dosud nenabylo právní moci. Mimořádnými opravnými prostředky jsou pak dovolání, žaloba na obnovu řízení a žaloba pro zmatečnost. Tyto procesní instituty slouží k nápravě vad již pravomocných rozhodnutí. Žaloba na obnovu řízení a pro zmatečnost jsou přípustné i proti rozhodnutím soudů v prvním stupni, oproti tomu přípustnost dovolání je omezena jen na ta rozhodnutí, která vydal soud odvolací. Obnovu řízení i žalobu pro zmatečnost pak na rozdíl od odvolání projednává soud,

³⁰ WINTEROVÁ, Alena. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. Praha: Linde Praha, 2011, s. 419. ISBN 978-80-7201-842-0.

který napadené rozhodnutí vydal. Tyto dva prostředky nápravy tak nemají devolutivní účinek.

Povahu opravného prostředku mají i některé další instituty využívané v civilním procesu, nicméně je vzhledem k jejich specifikům nelze označit za opravné prostředky v pravém slova smyslu. Jedná se o odpor proti platebnímu rozkazu, námitky proti směnečnému nebo šekovému platebnímu rozkazu nebo třeba návrh na vyslovení hmotněprávní neplatnosti smíru dle § 99 odst. 3 či návrh na zastavení exekuce soudního rozhodnutí, které povinnému ukládá zjevně nemravnou povinnost plnění.³¹

2.2. Opravné systémy

Opravné řízení je limitováno určitými principy a zásadami, jejichž souhrn označujeme jako *opravné systémy*. Ty totiž určují, do jaké míry a v jakém rozsahu bude moci soud rozhodující o opravném prostředku zasáhnout do napadeného rozhodnutí, zda je soud, rozhodující o opravném prostředku, vázán skutkovým stavem zjištěným v řízení před soudem prvního stupně a jakým způsobem bude moci o opravném prostředku rozhodnout.

Vymezení opravných systémů je otázkou teoretickou, nelze tedy najít jejich definici přímo uvedenou v zákoně. Jejich teoretické vymezení je však poměrně jasné. Existují tři opravné systémy – apelační, kasační, revizní.

Apelační opravný systém, někdy též označovaný za odvolací, je charakteristický pro odvolání. Umožňuje odvolacímu soudu nejširší zásah do napadeného rozhodnutí. Přezkoumávat lze totiž rozhodnutí jak po stránce skutkové, tak po stránce právní. V rámci tohoto systému rozlišujeme princip úplné a neúplné apelace. V případě *apelace úplné* je možno uvádět nové skutečnosti (tzv. novoty) i v řízení před odvolacím soudem, tedy zde neplatí koncentrace řízení v prvním stupni. Oproti tomu princip *neúplné apelace* spočívá v zákazu tvrzení nových skutečností před odvolacím soudem, kdy tento systém vyžaduje výrazně aktivnější přístup účastníků k tvrzení a dokazování v rámci řízení před soudem prvního stupně, jinak jim hrozí, že se svého nároku už později nebudou moci jinak dovolat. Na principu neúplné apelace je v ČR od roku 2001 vybudováno právě odvolání. Tímto principem mělo být zamezeno průtahům v řízení, které byly způsobeny

³¹ SVOBODA, Karel. *Opravné prostředky: civilní proces z pohledu účastníka*. Praha: C.H. Beck, 2020, s. 19. ISBN 978-80-7400-774-3.

neexistenci koncentrační zásady. Naopak princip úplné apelace nalezneme v nesporných řízeních či například v řízení exekučním. Na základě apelačního principu pak může odvolací soud napadené rozhodnutí změnit, potvrdit či zrušit.³²

Vedle toho existuje opravný systém *kasační*. V rámci něho má soud rozhodující o opravném prostředku možnost přezkoumat napadené rozhodnutí jen po stránce právní, nikoliv skutkové. Přezkoumávající soud je tedy vázán skutkovým stavem tak, jak ho zjistil soud, jež napadené rozhodnutí vydal a strany již nemohou uvádět nové skutečnosti a důkazy, kterými by podpořily svá tvrzení. Tímto systémem se u nás řídí žaloba pro zmatečnost. V rámci kasace může přezkoumávající soud napadené rozhodnutí potvrdit nebo zrušit, shledá-li, že došlo k porušení práva.

Revizní opravný systém pak stejně jako systém *kasační* umožňuje přezkum napadeného rozhodnutí pouze po stránce právní. Nezabývá se tedy správností zjištěného skutkového stavu. Na rozdíl od *kasačního* systému však umožňuje přezkoumávajícímu soudu napadené rozhodnutí nejenom potvrdit či zrušit, ale i změnit. A to v případě, že byl v souladu s procesními předpisy zjištěn skutkový stav, který byl v napadeném rozhodnutí nesprávně právně posouzen, a přezkoumávající soud došel k jinému právnímu posouzení, které považuje za správné. Na tomto systému je v současné době založeno dovolání.³³

³² WINTEROVÁ, Alena. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. Praha: Linde Praha, 2011, s. 421-422. ISBN 978-80-7201-842-0.

³³ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. *Civilní právo procesní*. 3. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018, s. 337-338. ISBN 978-80-7380-714-6.

3. Odvolání jako řádný opravný prostředek

Odvolání je procesním úkonem účastníků řízení a řadíme ho mezi řádné opravné prostředky. To znamená, že jím je možné napadnout ta rozhodnutí, která dosud nenabyla právní moci. V českém právním řádu se jedná o jediný řádný opravný prostředek.

Odvolání je nejrozšířeněji využívaným opravným prostředkem v civilním procesu. To je způsobeno jednak tím, že jím je možno napadnout téměř každé rozhodnutí soudu prvního stupně, pokud to zákon výslovně nevyklučuje (§ 201) a současně tím, že je soud rozhodující o odvolání oprávněn přezkoumat napadené rozhodnutí i z důvodů, které sám odvolatel nenavrhl (§ 212a odst. 1). Je to tedy institut, který může velmi výrazně zasáhnout do rozhodnutí soudu prvního stupně.

Zákon vyžaduje pro odvolání písemnou formu, jelikož se jedná o podání, které je adresováno soudu (§ 42 a § 204 odst.1). Odvolání může být podáno do 15 dnů ode dne doručení písemného vyhotovení rozhodnutí. Podává se u soudu, který napadené rozhodnutí vydal, nicméně je adresováno soudu odvolacímu.

3.1. Náležitosti odvolání

Aby mohlo být zahájeno odvolací řízení, musí vždy být podáno odvolání (§ 201). Zákon vyžaduje pro odvolání písemnou formu, jelikož se jedná o podání, které je adresováno soudu (§ 42 a § 204 odst.1). Podává se u soudu, který napadené rozhodnutí vydal, následně však o něm rozhoduje soud odvolací. V odvolání musí být uvedeno (§ 42 odst. 4 a § 205 odst. 1):

- a) kterému soudu je určeno,
- b) označení účastníka, který se odvolává,
- c) v jaké věci se podává (uvést spisovou značku),
- d) proti jakému rozhodnutí směřuje (uvést číslo jednací),
- e) jaký výrok, popřípadě výroky daného rozhodnutí jsou odvoláním napadány (=rozsah odvolání),
- f) v čem je spatřována nesprávnost napadeného rozhodnutí (=odvolací důvod),
- g) sdělení, čeho se odvolatel domáhá (=odvolací návrh),
- h) datum a podpis odvolatele, případně jeho právního zástupce.

I přesto, že o odvolání rozhoduje soud odvolací, podává se u prvostupňového soudu, který napadené rozhodnutí vydal (§ 204 odst.1). Ten učiní některé nutné úkony a věc předloží odvolacímu soudu (§ 210 odst. 3), který o odvolání rozhodne.

Vymezením rozsahu odvolání je odvolací soud při svém rozhodování vázán. Výjimky z této vázanosti představuje § 212 – je jí například situace, kdy je na napadeném výroku závislý i jiný výrok téhož rozhodnutí, který odvoláním napaden nebyl. Typicky se to může dotknout výroku o náhradě nákladů řízení, pokud je v odvolacím řízení rozhodnuto ve prospěch odvolatele.

Nebude-li v odvolání jasně specifikován rozsah, v jakém je rozhodnutí napadáno, jedná se o vadu, která neumožní v řízení dále pokračovat. Proto se jí musí soud snažit odstranit s využitím postupu dle ustanovení § 209.³⁴ Rozsah odvolání je účastník oprávněn měnit do doby, než mu uplyne lhůta pro podání odvolání (§ 205 odst. 4).

Odvolání musí obsahovat též důvody, pro které je prvostupňové rozhodnutí napadáno. Ať už se jedná o nesprávné právní posouzení, nedostatky ve zjištěném skutkovém stavu či procesní pochybení v postupu soudu, který takové rozhodnutí vydal.³⁵ Výčet odvolacích důvodů je taxativní a je formulován velmi široce, což z odvolání činí frekventovaně užívaný prostředek obrany.

Dále musí být v odvolání uvedeno, čeho se odvolatel domáhá, tedy jak má soud o napadených výrociích rozhodnout. Jedná se o tzv. odvolací návrh nebo-li odvolací petit. Tímto návrhem však dle ustanovení § 221a soud není vázán a může ve věci rozhodnout i jinak.³⁶ Odvolací návrh, stejně tak odvolací důvod, mohou být měněny bez souhlasu soudu i po uplynutí lhůty k odvolání (§ 205 odst. 3).

³⁴ JAKŠIČ, Vít. § 205 (Rozsah a důvody odvolání). In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský soudní řád. Řízení sporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 894. ISBN 978-80-7478-986-1.

³⁵ PETR, B., JIRSA, J. § 205. In: JIRSA, Jaromír a kol. *Občanský soudní řád, 3. část: Soudcovský komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2021-3-1]. ASPI_ID KO99_p2c1963CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

³⁶ SVOBODA, Karel. *Opravné prostředky: civilní proces z pohledu účastníka*. Praha: C.H. Beck, 2020, s. 112. ISBN 978-80-7400-774-3.

3.2. Lhůta k podání odvolání

Jednou z objektivních podmínek přípustnosti odvolání je dodržení lhůty pro jeho podání. Tato lhůta činí patnáct dnů od doručení písemného vyhotovení rozhodnutí (§ 204 odst. 1). Jelikož se jedná o lhůtu procesní, postačí, když bude odvolání posledním dnem této lhůty předáno přepravci, který má povinnost ho doručit soudu. To platí i pro odeslání datovou schránkou. Vzhledem k tomu, že podání odvolání, respektive jeho včasné podání, se řadí mezi objektivní znaky přípustnosti odvolání, není podstatné, zda přepravce opravdu podání doručil nebo se při přepravě vyskytla chyba a podání doručeno nebylo. V takovém případě stačí podateli doklad (typicky podací lístek), který osvědčuje, že danou písemnost odvolatel opravdu soudu adresoval. Takto byť fakticky později doručené odvolání by nemělo mít vliv na jeho právní účinky a nemělo by být odmítnuto pro opožděnost.³⁷

Prvním dnem lhůty pro podání odvolání je den následující po dni, ve kterém bylo rozhodnutí doručeno. Každému z účastníků tato lhůta plyne samostatně. Pokud bylo napadnuté rozhodnutí stíženo některými vadami v počtech, textu či jinými zřejmými nesprávnostmi a prvostupňový soud vydá opravné usnesení, počíná běžet odvolací lhůta nikoliv od jeho doručení, nýbrž od právní moci tohoto usnesení (§ 204 odst. 1).

Součástí každého rozhodnutí musí být poučení o opravných prostředcích. Pakliže takové poučení chybí nebo je neúplné, dochází k modifikaci lhůty pro podání odvolání. V případě, že je v poučení uvedena lhůta pro podání odvolání delší než patnáct dnů a v této lhůtě bude odvolání podáno, má se za to, že je podáno včas. Pro případ, že soud zcela opomene uvést poučení nebo uvede, že odvolání není přípustné, ačkoliv proti danému rozhodnutí přípustné je, má účastník právo podat odvolání do tří měsíců od doručení rozhodnutí. Opačně bude na podané odvolání nahlíženo za situace, kdy soud nesprávně poučí účastníka o možnosti podat odvolání v případě, kdy je v dané věci odvolání nepřípustné. Odvolací soud by musel takto podané odvolání odmítnout, jelikož jsou podmínky jeho přípustnosti

³⁷ Srov. Usnesení NS ze dne 15.02.2001, sp. zn. 22 Cdo 174/2001

dány zákonem, nikoliv poučením soudu.³⁸ Stejně tak by odmítl odvolání, které bylo podáno navzdory předchozímu vzdání se odvolání ze strany účastníka.³⁹

Pokud by nastala situace, kdy by účastník nebyl schopen z omluvitelných důvodů dodržet lhůtu pro podání odvolání, může mu ji soud prominout. Učiní tak na základě návrhu účastníka na prominutí zmeškání lhůty, který musí být podán nejpozději do patnácti dnů od odpadnutí překážky (§ 58). Spolu s tímto návrhem musí být soudu zasláno i zmeškané odvolání. Obojí se doručuje soudu rozhodujícímu v prvním stupni (§ 204 odst. 3). Proti vyhovujícímu usnesení o prominutí zmeškání lhůty není již odvolání přípustné (§ 202 odst. 1 písm. c)). Jestliže však účastník s návrhem neuspěje, může se proti nevyhovujícímu usnesení bránit odvoláním.

3.3. Přípustnost odvolání

Přípustnost odvolání, tedy možnost podat odvolání, odvozujeme ze dvou základních předpokladů, jež musí být současně splněny. Jsou jimi za prvé subjektivní podmínky přípustnosti odvolání, které se vztahují k subjektu podávajícímu odvolání a za druhé objektivní podmínky přípustnosti, které mají svůj základ ve vnější sféře subjektů řízení.⁴⁰

3.3.1. Subjektivní podmínky přípustnosti odvolání

Subjektivní podmínky pro posouzení přípustnosti odvolání lze shledat v procesní legitimaci k podání odvolání. Tu mají jen zákonem určené subjekty a dle ustanovení § 201 je takovým subjektem účastník řízení. Může jím však být jen ten účastník řízení, jemuž nebylo napadeným rozhodnutím zcela vyhověno nebo mu vznikla újma na právech, která je odčinitelná rozhodnutím odvolacího soudu.⁴¹ Pro vymezení újmy je důležité porovnat původní nárok účastníka a jeho výsledek ve sporu. Pokud by však odvolací soud nemohl újmu odčinit, bude podané odvolání odmítnuto pro nepřípustnost. Stejně tak nemůže podat odvolání účastník, jehož nároku bylo v proběhnuvším řízení plně vyhověno. Zde se nabízí otázka, zda může

³⁸ JIRSA, Jaromír. § 204. In: JIRSA, Jaromír a kol. *Občanský soudní řád, 3. část: Soudcovský komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2021-3-1]. ASPI_ID KO99_p2c1963CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

³⁹ viz usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 8.8.2005, sp. zn. 60 Co 225/2005

⁴⁰ WINTEROVÁ, Alena. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. Praha: Linde Praha, 2011, s. 424. ISBN 978-80-7201-842-0.

⁴¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 12. 2001, sp. zn. 26 Cdo 1760/2001

odvolání podat ten, v jehož prospěch byl žalobní návrh překročen.⁴² Existuje judikatura, která určuje, že proti takovému rozhodnutí je odvolání přípustné.⁴³ Nicméně se vyskytují i názory, že by dané mělo být vykládáno restriktivněji a formálněji, tedy že není možné se proti takovému rozhodnutí odvolat, jelikož daný účastník byl v řízení uspokojen a případným překročením žalobního návrhu mu nevznikla újma, která by ho opravňovala k podání odvolání.

Mimo účastníky řízení jsou k podání odvolání legitimované i jiné subjekty. Jedná se o třetí osoby, které nebyly účastníky řízení v plném rozsahu, ale určitá část prvostupňového rozhodnutí se jich negativně dotkla, a tím jim způsobila újmu na jejich právech. Jako příklad lze uvést osobu znalce. Ten sice nemá zájem na samotném meritu věci, nicméně se ho bude týkat výrok určující výši a nárok na znalečné.⁴⁴ V tomto rozsahu se tak bude moci po doručení rozhodnutí odvolat.

Nadto může odvolání podat dle § 203 odst. 1 i vedlejší účastník. Jedná se o třetí osobu, která má na výsledku řízení právní zájem a v řízení podporuje některého účastníka, procesní úkony však činí vlastním jménem. Musí přitom splnit podmínku přistoupení do řízení nejpozději patnáct dnů od doručení rozhodnutí účastníku, jehož je podporovatelem. Pokud se rozhodne taková osoba podat odvolání, soud má povinnost zjistit, zda s takto podaným odvoláním podporovaný účastník souhlasí, případně, zda se již práva na odvolání sám nevzdal.⁴⁵ Pokud by tak učinil nebo by s odvoláním vedlejšího účastníka nesouhlasil, musí soud takové odvolání odmítnout jako nepřípustné. V případě, že byl v postavení vedlejšího účastníka již v průběhu prvostupňového řízení, běží mu lhůta pro podání odvolání ode dne řádného doručení rozhodnutí. Pakliže však přistoupil do řízení později, tedy ve fázi po vyhlášení rozhodnutí, lhůta pro podání odvolání mu uplyne stejný den, jako účastníku, jehož je podporovatelem.⁴⁶

⁴² PETR, Bohuslav. § 201. In: JIRSA, Jaromír a kol. *Občanský soudní řád, 3. část: Soudcovský komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2021-3-2]. ASPI_ID KO99_p2c1963CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

⁴³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22.04.2004, sp. zn. 22 Cdo 2637/2003

⁴⁴ PETR, Bohuslav. § 201. In: JIRSA, Jaromír a kol. *Občanský soudní řád, 3. část: Soudcovský komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2021-3-2]. ASPI_ID KO99_p2c1963CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

⁴⁵ LAVICKÁ, Petra. Vedlejší intervence a opravné prostředky v civilním řízení. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2019, č. 1, s. 85-94. ISSN 1210-9126.

⁴⁶ ŠÍMA, Alexander. § 203 [Další subjekty s právem podat odvolání]. In: SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář. 2. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 756.

Dle § 203 mohou podat odvolání ještě dva další subjekty. Prvním z nich je státní zastupitelství. Tomu svědčí legitimace k podání odvolání ve věcech, do kterých může vstupovat nebo v nichž může podávat návrh na zahájení řízení. Musí tak však učinit dříve, než uplyne všem účastníkům řízení lhůta pro podání odvolání.⁴⁷ Státní zástupce by měl být v řízení prvkem, který hájí veřejný zájem a neměl by stranit žádnému z účastníků, proto se jeho role projeví zejména v řízení nesporném. To si lze jen těžko představit v případě sporného řízení, kdy jakýkoliv procesní úkon státního zástupce bude nutně znamenat přiklonění se k názoru jedné či druhé strany, čímž bude narušena zásada rovnosti, kterou je civilní řízení sporné ovládáno. Existuje nicméně několik málo výjimek, kdy by mohl státní zástupce do sporného řízení vstupovat. Například incidenční spory v insolvenčním řízení, řízení o určení nezákonnosti stávky či o nezákonnosti výluky, řízení o neplatnost smlouvy o převodu vlastnictví v případech, kdy při jejím uzavírání nebyla respektována ustanovení omezující volnost jejich účastníků (musí zde existovat veřejný zájem na určení neplatnosti smlouvy).⁴⁸ Všechna tato vyjmenovaná řízení se více či méně budou řídit ustanoveními OSŘ, nicméně se jedná o řízení sui generis, která se mohou dotýkat záležitostí ve veřejném zájmu, což zakládá pravomoc státního zástupce do těchto řízení vstupovat, tudíž i podávat odvolání.

Druhým subjektem jmenovaným v § 203 zmocněným k podání odvolání je Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových. I zde platí podmínka, že do řízení musí vstoupit dříve, než uplynula lhůta pro podání odvolání všem účastníkům. Působnost ÚZSVM v civilním řízení definuje zákon č. 201/2002 Sb. Jeho role spočívá v zastupování státu, obcí, nebo se může účastnit řízení, pokud shledá veřejný zájem na jeho výsledku.⁴⁹

3.3.2. Objektivní podmínky přípustnosti odvolání

Z pohledu objektivních podmínek přípustnosti odvolání je podstatné vymezit, proti jakým rozhodnutím je možné se odvolat. Z ustanovení § 201

⁴⁷ ŠÍMA, Alexander. § 203 [Další subjekty s právem podat odvolání]. In: SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 756.

⁴⁸ JIRSA, J., JANEK, K. § 35. In: JIRSA, Jaromír a kol. *Občanský soudní řád, 1. část: Soudcovský komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2021-3-2]. ASPI_ID KO99_p2a1963CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

⁴⁹ KORBEL, František. § 35a. In: JIRSA, Jaromír a kol. *Občanský soudní řád, 1. část: Soudcovský komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2021-3-2]. ASPI_ID KO99_p2a1963CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

vyplývá, že takovým rozhodnutím může být rozsudek či usnesení okresního nebo krajského soudu, které příslušný soud vydal v prvním stupni. Nelze se tak odvolat proti rozhodnutí krajského soudu vydanému v odvolacím řízení. Stejně tak není možné se odvoláním bránit proti rozhodnutí Nejvyššího soudu, a to ani když ve věci rozhoduje ‚v prvním stupni‘.

Ovšem ne ve všech případech rozhodnutí podle § 201 je možné podat odvolání. Existují totiž zákonné výjimky. Co se týká nepřipustnosti odvolání proti usnesení, výčet takových případů nalezneme v § 202 odst. 1. Tento výčet však není taxativní a v jiných ustanoveních OSŘ či v jiných procesních předpisech lze nalézt další typy usnesení, proti nimž je odvolání nepřipustné. Připustnost odvolání proti usnesení se jinak presumuje. V případě, že zákon u příslušného usnesení neuvádí, že se proti němu nelze odvolat nebo nejedná-li se o usnesení, proti němuž není odvolání přípustné dle § 202 odst. 1, je odvolání přípustné.⁵⁰ Obecně lze říci, že odvolání není přípustné proti usnesením procesní povahy, tedy takovým usnesením, jimiž se realizuje průběh řízení, dále pak proti usnesením, kterými soud vyzývá účastníka, aby doplnil či opravil své podání, nelze se též odvolat proti usnesením, kterými soud schválil smír mezi účastníky, rozhodl o neúčinnosti doručení nebo proti opravnému usnesení, netýkalo-li se výroku rozhodnutí. Mimo to není možné se odvolat například proti usnesení, jímž byl vyloučen zapisovatel či znalec nebo tlumočnick (§ 17).

Ustanovením § 202 odst. 2 dochází k prolomení zásady dvojinstančnosti, na které byl původně silně založen český civilní proces⁵¹. Tímto ustanovením je totiž zakotvena nepřipustnost odvolání proti rozsudku, a to za předpokladu, že předmětem řízení, které předcházelo vydání takového rozsudku, bylo peněžité plnění nepřevyšující částku 10 000 Kč, k příslušenství pohledávky se přitom nepřihlíží. Jedná se o takzvané *bagatelní spory*, ačkoliv ze subjektivního hlediska se mnoha účastníkům částka 10 000 Kč nemusí jevit jako bagatelní. Dříve, před účinností novely OSŘ č. 296/2017 Sb., byla hranice bagatelnosti nastavena tak, že částkou 10 000 Kč byla míněna výše *peněžitého plnění, o kterém bylo rozsudkem rozhodnuto*. Na rozdíl od dnešní úpravy nebylo tedy možné odvoláním napadat ta rozhodnutí, kterými bylo přiznáno méně, než činil žalobní návrh, který i převyšoval

⁵⁰ SVOBODA, Karel. *Opravné prostředky: civilní proces z pohledu účastníka*. Praha: C.H. Beck, 2020, s. 87-88. ISBN 978-80-7400-774-3.

⁵¹ Dnes je zásada dvojinstančnosti v civilním řízení již celkem přežitkem Viz kapitola 5.3.

částku 10 000 Kč. Stejně tak nebylo možné napadnout například mezitimní rozsudek znějící na částku nepřesahující 10 000 Kč i přesto, že předmětem sporu jako takového byla částka mnohem vyšší. Dnes je pro stanovení bagatelnosti sporu klíčová právě *hodnota předmětu řízení* v době vydání rozsudku.⁵²

Tento konstrukt bagatelních sporů se však vztahuje pouze na řízení, jejichž předmětem byla peněžitá plnění, tedy nikoliv na řízení, jejichž předmětem je nějaké konání stran sporu (například vyklizení bytu, povinnost strpět věcné břemeno atd.).

Otázku nutnosti dvojinstančního civilního řízení řešil i Ústavní soud ve svém nálezu, kde konstatoval, že „z ústavněprávního hlediska není soudní řízení povinně dvoustupňové, s výjimkou věcí trestních (...); z čl. 36 Listiny tudíž bez dalšího pro jiné než věci trestní neplyne nezbytnost dvojestupňového soudního řízení, pročez jednostupňové soudnictví, zejména pak ve věcech objektivně bagatelního významu, nikterak nevybočuje z ústavních mezí“⁵³.

Z hlediska objektivní přípustnosti odvolání je za nepřipustné označeno i odvolání, jež míří pouze proti důvodům rozhodnutí (§ 202 odst. 3). Pokud má účastník řízení pochybnosti o odůvodnění rozsudku, může se proti němu bránit návrhem na opravu rozsudku dle § 165. Takový návrh musí stihnout podat do doby, než rozsudek nabude právní moci.⁵⁴

3.4. Soudní poplatek z odvolání

Spolu s podáním odvolání je spjata i povinnost k zaplacení soudního poplatku. Povinnost jeho zaplacení stanovuje zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích. Konkrétně v ustanovení § 4 odst. 1 písm. b) SoudP je zakotvena povinnost hrazení soudního poplatku v případě podání odvolání. Dle ustanovení § 7 odst. 1 SoudP je soudní poplatek splatný okamžikem vzniku poplatkové povinnosti. Ta vzniká v momentě, kdy je odvolání předáno poště, zasláno soudu datovou schránkou či fyzicky doneseno na podatelnu příslušného soudu. Pokud však nebude soudní poplatek uhrazen v tomto okamžiku, je soud prvního stupně povinen vyzvat poplatníka k zaplacení poplatku a v této výzvě mu současně

⁵² PETR, B., JIRSA, J. § 202. In: JIRSA, Jaromír a kol. *Občanský soudní řád, 3. část: Soudcovský komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2021-3-2]. ASPI_ID KO99_p2c1963CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

⁵³ Nález Ústavního soudu ze dne 13. 1. 2015, sp. zn. II. ÚS 2186/14

⁵⁴ PETR, B., JIRSA, J. § 202. In: JIRSA, Jaromír a kol. *Občanský soudní řád, 3. část: Soudcovský komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2021-3-2]. ASPI_ID KO99_p2c1963CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

poskytnout poučení o možnosti zastavení řízení v případě, že soudní poplatek nebude v poskytnuté lhůtě zaplacen. Tato lhůta činí zpravidla patnáct dnů, a pokud by byl poplatek uhrazen až po jejím vypršení, nebude se k němu přihlížet a řízení bude usnesením zastaveno. Vzhledem k charakteru lhůty k zaplacení poplatku, která není typickou procesní lhůtou, jelikož úkon směřující k zaplacení poplatku, nelze srovnávat s úkonem směřujícím k podání například odvolání, musí peníze za soudní poplatek v určené lhůtě fakticky dojít na účet soudu prvního stupně. Pakliže by byl zaplacen soudu odvolacím, bude řízení po uplynutí lhůty pro zaplacení zastaveno pro nezaplacení soudního poplatku.⁵⁵

Zastavení řízení pro nezaplacení soudního poplatku nezakládá překážku věci rozhodnuté, tudíž může účastník podat odvolání znovu, pokud tak stihne ve lhůtě pro podání odvolání.

Povinnost hradit soudní poplatek nevzniká účastníkovi, který se odvolává proti rozhodnutí soudu procesní povahy, poplatek tak nebude vybírán ani v případě odvolání do mezitímního rozsudku. Výjimkou je rozhodnutí o předběžném opatření, u něhož je odvolání zpoplatněno. Stejně tak platí, že pokud bylo proti témuž rozhodnutí již jednou podáno odvolání a zaplacen soudní poplatek, nevzniká poplatková povinnost podruhé v případě, že odvolací soud předtím zrušil rozhodnutí a vrátil věc soudu prvostupňovému, proti jehož rozhodnutí je odvolání podáváno podruhé.⁵⁶

Existují situace, kdy i přes nezaplacení soudního poplatku nemusí dojít ze strany soudu k zastavení řízení.⁵⁷ Za prvé se tak stane v případě, kdy odvolací soud již o odvolání začal jednat, například nařídil a zahájil ústní jednání. Dále bude jednáno i bez zaplacení soudního poplatku v situaci, kdy se odvolatel stane pro soud nedosažitelným (například mu nelze doručovat, jeho pobyt není znám, nereaguje na výzvy soudu) a bude mu ustanoven opatrovník. Další variantou je situace, kdy hrozí nebezpečí, že by nezahájením řízení kvůli nezaplacenému soudnímu poplatku vznikla poplatníkovi újma, kterou však musí poplatník ve lhůtě pro zaplacení prokázat soudu, stejně jako důvody, proč ve stanovené lhůtě nebyl schopen poplatek zaplatit. Tímto způsobem však nezanikne jeho povinnost poplatek uhradit,

⁵⁵ SVOBODA, Karel. *Opravné prostředky: civilní proces z pohledu účastníka*. Praha: C.H. Beck, 2020, s. 63-64. ISBN 978-80-7400-774-3.

⁵⁶ Položka 22 Sazebníku poplatků, zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích

⁵⁷ § 9 odst. 4 zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích

jen se tím oddálí jeho splatnost, která bude stanovena až konečným rozhodnutím, jímž bude řízení skončeno.⁵⁸ Poslední možností, kterou zákon zmiňuje, je případ, kdy po podání odvolání a zaplacení soudního poplatku dojde poplatníkem k rozšíření odvolání, ale soud již začal o věci samé jednat. I v tomto případě bude poplatek z navýšené hodnoty předmětu sporu vyměřen až konečným rozhodnutím.

Co se týká vyměření soudního poplatku, postup pro jeho vypočtení je stanoven v § 6 a § 6a SoudP, přičemž je nutné aplikovat i *položku 22* sazebníku, který je přílohou zmiňovaného zákona. Základní odlišností od vyměřování soudního poplatku za podání žaloby, je v odvolacím řízení základ poplatku, jenž zde nepředstavuje hodnotu celého předmětu sporu, nýbrž jen hodnotu odvoláním napadených výroků.

3.5. Důvody odvolání

Jednou z nezbytných náležitostí odvolání je i uvedení odvolacího důvodu, tedy proč je prvostupňové rozhodnutí napadáno a v čem odvolatel shledává jeho nesprávnost. Neuvedl-li odvolatel ve svém návrhu důvod, ve kterém spatřuje pochybení soudu, musí být k jeho doplnění vyzván v souladu s ustanovením § 209. Současně není dostačující, když odvolatel ve svém návrhu odvolací důvod vymezil příliš široce či jen odkázal na zákonné ustanovení, jež obecně definuje některý z důvodů pro odvolání. Je totiž nutné, aby odvolatel dostatečně specifikoval například, jakou vadou je podle něj rozhodnutí postiženo a vysvětlil, proč dané považuje za vadné. Nepostačí tedy jen prohlásit, že rozhodnutí je postiženo vadou.⁵⁹

Na druhou stranu není podmínkou, aby odvolatel sám pořadil svůj odvolací argument pod některý ze zákonem stanovených důvodů. Vychází se zde totiž ze zásady *iura novit curia*, tedy že soud zná právo a bude schopen tuto subsumpci provést sám.⁶⁰

Současně platí, že naplnění některého z odvolacích důvodů ještě neznamená, že napadené rozhodnutí bude změněno či zrušeno a vráceno k novému

⁵⁸ § 9 odst. 6 zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích

⁵⁹ JAKŠIČ, Vít. § 205 (Rozsah a důvody odvolání). In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský soudní řád. Řízení sporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 894. ISBN 978-80-7478-986-1.

⁶⁰ Tamtéž.

projednání. Aby se tak stalo, musí dojít k takovému pochybení soudu prvního stupně, jež by zakládalo nesprávnost napadeného rozhodnutí.⁶¹

Taxativní výčet odvolacích důvodů lze nalézt v § 205 odst. 2, přičemž je možné kategorizovat je do několika skupin.

První skupinou jsou důvody procesního charakteru, které představují určité vady řízení. Těmi může být například skutečnost, že rozhodoval věcně nepřislušný soud, nesprávně obsazený soud⁶², nebyly splněny podmínky řízení nebo taky případ, kdy věc rozhodl vyloučený soudce.

Druhou skupinou jsou odvolací důvody spočívající v nedostatecích při zjišťování skutkového stavu. Zde můžeme uvést například situaci, kdy soud nepřihlédl k navrhovatelem předloženým tvrzením a důkazům, ačkoliv je navrhovatel soudu poskytl před koncentrací řízení či po ní, pokud doložil, že později předložený důkaz nemohl bez své viny doložit soudu dříve. Další situací je, když došlo soudem k neúplnému zjištění skutkového stavu věci, jelikož neprovedl účastníkem navržené důkazy, které by vedly k prokázání rozhodných skutečností. Vzhledem k tomu, že je povinností účastníka navrhopat důkazy k prokázání rozhodných skutečností a soud mu v tomto případě odepřel možnost se dostatečně bránit, nelze následně souhlasit s názorem soudu, že účastník neunesl důkazní břemeno. Soudce si tak musí pečlivě rozmyslet, zda navržený důkaz provede, či nikoliv. Buď totiž provede všechny stranami navržené důkazy, čímž významně zasáhne do procesní ekonomie, nebo se rozhodne některý důkaz neprovést, ovšem riskuje, že jeho neprovedení bude napadnuto odvoláním.⁶³

Dalším odvolacím důvodem skutkového charakteru je, když soud na základě provedených důkazů učiní nesprávné skutkové zjištění. K tomu může dojít za situace, kdy soud vyhodnotí provedené důkazy nelogicky, tedy bez přihlédnutí

⁶¹ SVOBODA, Karel. *Opravné prostředky: civilní proces z pohledu účastníka*. Praha: C.H. Beck, 2020, s. 121. ISBN 978-80-7400-774-3.

⁶² např. ve věcech, ve kterých má soud rozhodovat v senátu, rozhodl samosoudce – to ovšem neplatí opačně. Další možností je, že rozhodl jiný senát, než kterému měla být věc dle rozvrhu práce přidělena. Tím by bylo porušeno ústavní právo účastníka na zákonného soudce (čl. 36 odst. 2 LZPS). In: ŠÍMA, Alexander. § 205 [Odvolací důvody]. In: SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 761.

⁶³ PETR, B., JIRSA, J. § 205. In: JIRSA, Jaromír a kol. *Občanský soudní řád, 3. část: Soudcovský komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2021-3-2]. ASPI_ID KO99_p2c1963CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

k vzájemným souvislostem mezi jednotlivými důkazy nebo tyto souvislosti vyhodnotí nesprávně.⁶⁴

V neposlední řadě bude odvolacím důvodem spočívajícím ve skutkových okolnostech případu i to, že se ve věci vyskytnou nové skutečnosti či důkazy, které dosud nebyly uplatněny – tzv. novoty. Jelikož je odvolání ve sporném řízení ovládáno zásadou neúplné apelace, musí se jednat jen o takové skutečnosti či důkazy, které jsou vyjmenovány v § 205a. Toto ustanovení tvoří výjimku ze zákazu novot, který je pro princip neúplné apelace charakteristickým. Jedná se o natolik zásadní skutečnosti, že by měly být zohledněny i po koncentraci řízení, případně po vydání rozhodnutí soudu prvního stupně. Zejména se bude jednat o takové skutečnosti či důkazy, které se týkají podmínek řízení, nebo by jimi mohla být zpochybněna věrohodnost důkazů použitých v prvostupňovém řízení nebo které nastaly či vznikly až po vyhlášení prvostupňového rozhodnutí.⁶⁵

Nakonec může nastat i situace, kdy soud sice provedl potřebné dokazování a dospěl k úplnému zjištění skutkového stavu, nicméně jej nesprávně právně posoudil. Typicky se bude jednat o chybnou hmotněprávní aplikaci práva, ačkoliv lze chybně vyložit a aplikovat i předpis procesního charakteru⁶⁶. Tento argument je ovšem možné poprvé vznést až v odvolání. Jedná se tedy o výjimku z koncentrace řízení.⁶⁷

Určitým způsobem samostatnou kategorií odvolacích důvodů je odvolací důvod formulovaný v § 205 odst. 2 písm. c). Zde se v řízení vyskytla taková vada, která spočívá v nepřezkoumatelnosti rozhodnutí vydaného prvostupňovým soudem. Pro účastníka to znamená nemožnost napadnout rozhodnutí z jiných odvolacích důvodů, které mu zákon jinak umožňuje, jelikož soud své rozhodnutí dostatečně neodůvodnil, a účastník tak nemá na čem stavět důvody pro jeho napadnutí odvoláním. Z tohoto důvodu je mu zákonem poskytnut právě tento zvláštní odvolací důvod.⁶⁸

⁶⁴ PETR, B., JIRSA, J. § 205. In: JIRSA, Jaromír a kol. *Občanský soudní řád, 3. část: Soudcovský komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2021-3-2]. ASPI_ID KO99_p2c1963CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

⁶⁵ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka a kol. *Civilní právo procesní*. 3. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018, s. 345. ISBN 978-80-7380-714-6.

⁶⁶ např. při určování, který z účastníků ponese důkazní břemeno

⁶⁷ SVOBODA, Karel. *Opravné prostředky: civilní proces z pohledu účastníka*. Praha: C.H. Beck, 2020, s. 132. ISBN 978-80-7400-774-3.

⁶⁸ Tamtéž, s. 152. ISBN 978-80-7400-774-3.

Ze znění uvozovací věty k § 205 odst. 2 je patrné, že se důvody uvedené pod jednotlivými písmeny příslušného paragrafu vztahují k rozhodnutím meritorním. Jen rozhodnutí ve věci samé totiž podléhají těmto taxativně vymezeným odvolacím důvodům. Při odvolání do nemeritorního rozhodnutí, tj. usnesení, není odvolatel vázán výše uvedenými odvolacími důvody, je však povinen uvádět takové důvody, které se týkají konkrétních výroků prvostupňového rozhodnutí. Současně z dikce ustanovení § 212a odst. 1 a 2 vyplývá, že v případě nemeritorního rozhodnutí ani odvolatel žádné odvolací důvody uvádět nemusí, a i přes to se bude muset odvolací soud odvoláním zabývat.⁶⁹

Specifický režim odvolacích důvodů je koncipován pro rozsudky pro uznání a zmeškání. Tato rozhodnutí lze napadnout pouze z důvodů vymezených v § 205 odst. 2 písm. a), jimiž jsou napadány v zásadě procesní podmínky prvostupňového řízení, nebo pokud chce odvolatel navrhnout takové skutečnosti či důkazy, které by průkazně vyvrátily splnění podmínek pro vydání takových rozhodnutí.

3.6. Účinky odvolání

Následkem včasného a řádně podaného odvolání dochází jednak k odložení nabytí právní moci napadeného rozhodnutí (= suspenzivní účinek) a jednak se s odvoláním bude vypořádávat odvolací soud, nikoliv již soud prvostupňový (= devolutivní účinek).

3.6.1. Suspenzivní účinek

Suspenzivní účinek lze definovat jako odklad právní moci napadeného rozhodnutí, která by jinak nastala uplynutím lhůty pro podání odvolání. Právní moc je odložena do doby, než je odvolacím soudem o odvolání rozhodnuto. Současně s právní mocí je obvykle odkládána i vykonatelnost rozhodnutí. To se však netýká usnesení (§ 171 odst. 1) nebo předběžně vykonatelných rozsudků (§ 160), které jsou vykonatelné bez ohledu na okamžik nabytí právní moci.⁷⁰

Suspenzivní účinek se primárně vztahuje k rozhodnutí jako celku, nicméně může postihnout i jen některý jeho výrok. Pokud je totiž předmětem řízení více

⁶⁹ SVOBODA, Karel. *Opravné prostředky: civilní proces z pohledu účastníka*. Praha: C.H. Beck, 2020, s. 153. ISBN 978-80-7400-774-3.

⁷⁰ WINTEROVÁ, Alena. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. Praha: Linde Praha, 2011, s. 439. ISBN 978-80-7201-842-0.

nároků se samostatným skutkovým základem, vydané rozhodnutí bude obsahovat i více výroků, a tak je možné se odvolat jen do některých z nich. Tuto situaci nazývá právní teorie jako *oddělenou právní moc* a je projevem dispoziční zásady účastníků.⁷¹ Napadení jen některého z výroků rozhodnutí způsobí, že ostatní výroky budou odvoláním nedotčeny, tudíž se jich nebude týkat ani suspenzivní účinek odvolání. Nenapadené výroky tak uplynutím odvolací lhůty nabydou právní moci a odvolací soud se jimi již nebude při své přezkumné činnosti zabývat.⁷²

K oddělení právní moci dochází i v případech, kdy je odvoláním napadán jen výrok o náhradě nákladů řízení či další důvody taxativně vyjmenované v ustanovení § 206 odst. 3.

Pakliže jsou však na sobě jednotlivé výroky závislé a rozhodnutí o napadeném výroku by se dotklo výroků, jež napadeny nebyly, pak se nebude jednat o oddělení právní moci a suspenzivní účinek dopadne na všechny odvoláním dotčené výroky.

Vedle toho existuje i jev, který právní teorie pojmenovává jako *štěpení práva*. K tomu dochází v případě, kdy je předmětem řízení dělitelné plnění, které bylo původně uplatněno jako jednotné, nicméně během řízení bylo na návrh účastníka či rozhodnutím soudu rozštěpeno na dvě práva se samostatným skutkovým základem. Následně je podáváno odvolání jen do části původně uplatněného nároku. I zde pak dochází k tomu, že nenapadená část výroku rozhodnutí nebude dotčena suspenzivním účinkem odvolání a na rozdíl od napadené části nabude po uplynutí odvolací lhůty právní moci. O napadené části se následně povede odvolací řízení.⁷³

To, v jaké části bude probíhat přezkumná činnost odvolacího soudu a která část rozhodnutí nabude právní moci, závisí na rozsahu odvolání, který odvolatel vymeze. Proto je nutné, aby tak učinil nejpozději před uplynutím odvolací lhůty (§ 205 odst. 4).

Nelze opomenout i otázku společenství ve vztahu k suspenzivnímu účinku odvolání. V případě nerozlučného společenství působí odvolání jednoho ze

⁷¹ JAKŠIČ, Vít. § 205 (Rozsah a důvody odvolání). In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský soudní řád. Řízení sporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 905-906. ISBN 978-80-7478-986-1.

⁷² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26.3.2014, sp. zn. 30 Cdo 368/2014

⁷³ JAKŠIČ, Vít. § 206 (Účinky odvolání). In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský soudní řád. Řízení sporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 906. ISBN 978-80-7478-986-1.

společníků stejné právní účinky i pro ostatní společníky. Oproti tomu samostatní společníci jednají každý sám za sebe a mohou napadat jen ty výroky, které se jich přímo týkají. Takto dochází k oddělení právní moci výroků. Pokud by podali odvolání do výroku, jež se jich nedotýká, bylo by odmítnuto jakožto podané osobou neoprávněnou. V tomto případě budou účastníky odvolacího řízení jen ti, kteří rozhodnutí napadli nebo proti nimž odvolání směřuje.⁷⁴

3.6.2. Devolutivní účinek

Devolutivní nebo-li odvalující účinek je popsán v § 10, který stanovuje, že o odvolání proti rozhodnutí okresního soudu bude rozhodovat soud krajský. Ovšem v případě, kdy v prvním stupni rozhodoval krajský soud, bude o podaném odvolání rozhodovat soud vrchní. Z tohoto vyplývá, že o podaném odvolání již nerozhoduje soud, který napadené rozhodnutí vydal, ovšem soud nadřízený. Právě takto by se dal definovat devolutivní účinek odvolání.

Na rozdíl od suspenzivního účinku, účinek devolutivní nastává i v případech, kdy bylo odvolání podáno neoprávněnou osobou či nebyly splněny podmínky objektivní přípustnosti jeho podání. I v tomto případě totiž bude o odvolání rozhodovat soud odvolací.⁷⁵ Existují však jistá omezení devolutivního účinku, kdy k jeho nástupu po podání odvolání nedojde.

Prvním takovým omezením jsou úkony, které provádí soud prvního stupně po podání odvolání. Jedná se o některé administrativní a servisní úkony, kterými soud prvního stupně vytváří co nejpříznivější podmínky pro následné rozhodnutí odvolacím soudem. Typicky se jedná o výzvy k odstranění vad podaného odvolání. Soud prvního stupně může odvolání i odmítnout a zastavit odvolací řízení.⁷⁶ Podrobněji k úkonům soudu prvního stupně po podání odvolání bude hovořeno v následující kapitole.

Druhou možností, kdy dochází k omezení devolutivního účinku odvolání je autoremedura. Jedná se o situaci, kdy bylo odvoláním napadeno usnesení procesní povahy a sám soud prvního stupně jej může napravit. Není tedy nutné, aby

⁷⁴ ŠÍMA, Alexander. § 206 [Další subjekty s právem podat odvolání]. In: SVOBODA K., SMOLÍK P., LEVÝ J., ŠÍNOVÁ R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 775.

⁷⁵ JAKŠIČ, Vít. § 205 (Rozsah a důvody odvolání). In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský soudní řád. Řízení sporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 905. ISBN 978-80-7478-986-1.

⁷⁶ SVOBODA, Karel. *Opravné prostředky: civilní proces z pohledu účastníka*. Praha: C.H. Beck, 2020, s. 14, 204. ISBN 978-80-7400-774-3.

přezkumem těchto typů rozhodnutí byl zahrčován odvolací soud. Autoremeduru lze provést jen za splnění podmínek, stanovených v § 210a, které budou též blíže vymezeny v následující kapitole.⁷⁷

3.7. Dispozice s odvoláním

V ustanovení § 207 nalezneme dva úkony, jejichž prostřednictvím může být disponováno s odvoláním. Jsou jimi *vzdání se práva na odvolání* a *zpětvzetí odvolání*. Tyto úkony jsou odrazem dispoziční zásady, která ponechává účastníkům procesní iniciativu⁷⁸ a na základě které jsou oprávněni činit i procesní úkony směřující k dispozici s odvoláním. Účastníci mají též možnost vzdát se odvolání či ho vzít zpět jen zčásti, aniž by se jednalo o změnu rozsahu odvolání.⁷⁹

3.7.1. Vzdání se odvolání

V tomto případě jde o úkon, který předchází samotnému podání odvolání. Vzdát se odvolání může účastník až v okamžiku, kdy existuje rozhodnutí, proti němuž se lze odvolat. To znamená, že soud již rozhodnutí vyhlásil nebo vydal a zároveň se jedná o takové rozhodnutí, proti kterému je odvolání přípustné. Nebude tedy možné vzdát se odvolání vůči například rozsudku v bagatelním sporu.⁸⁰

Ke vzdání se odvolání dochází velmi často již po vyhlášení rozsudku, kdy účastník do protokolu z jednání uvede, že se vzdává práva na odvolání a rozsudek pak nabývá právní moci okamžikem doručení. I přes to, že se účastník vzdal práva na odvolání, musí písemné vyhotovení rozsudku obsahovat poučení o možnosti podat odvolání, jelikož vyhlášené znění musí být totožné s písemným vyhotovením. Soud v rozsudku však většinou uvádí, že se účastníci práva na odvolání vzdali.⁸¹ Vzdání se odvolání před vyhotovením písemného rozsudku způsobí, že se soud může v odůvodnění takového rozsudku omezit jen na uvedení předmětu řízení, shrnutí zjištěného skutkového stavu a stručné právní posouzení věci (§ 157 odst. 4).

⁷⁷ SVOBODA, Karel. *Opravné prostředky: civilní proces z pohledu účastníka*. Praha: C.H. Beck, 2020, s. 14, 205. ISBN 978-80-7400-774-3.

⁷⁸ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. *Pojmové znaky civilního procesu*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017, s. 70. ISBN 978-80-7380-538-8.

⁷⁹ viz např. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13.4.2010, sp. zn. 32 Cdo 1443/2009

⁸⁰ SVOBODA, Karel. *Opravné prostředky: civilní proces z pohledu účastníka*. Praha: C.H. Beck, 2020, s. 157. ISBN 978-80-7400-774-3.

⁸¹ Tamtéž.

Jakmile se účastník svého práva na odvolání vzdal, není již dále oprávněn odvolání podat. Takovéto odvolání by bylo považováno za podané neoprávněnou osobou a odvolací soud by ho musel odmítnout.⁸²

3.7.2. Zpětvzetí odvolání

Tento procesní úkon má své opodstatnění v případě, že odvolání již bylo účastníkem podáno. Ten si však jeho podání rozmyslel či neseťvává dále na celém jeho rozsahu, proto bere odvolání či jeho část zpět. Může tak učinit do doby, než soud o odvolání rozhodne.⁸³

Jelikož je zpětvzetí odvolání jednostranným úkonem účastníka řízení, není k jeho uplatnění třeba souhlasu protistrany. Výjimkou by byl případ nerozlučného společenství účastníků (§ 91 odst. 2), kdy by se zpětvzetím odvolání museli souhlasit i ostatní společníci, vůči nimž by pak zpětvzetí mělo stejné právní účinky.⁸⁴

Není možné vzít zpět úkon, jímž bylo vzato zpět odvolání. A to ani za předpokladu, že bylo podáno v důsledku omluvitelného omylu (například administrativního pochybení). Judikatura k tomuto dovodila, že: „*Občanský soudní řád na rozdíl od občanského zákoníku důsledky úkonů učiněných v omylu neupravuje; veřejněprávní povaha procesních vztahů též vyžaduje podstatně vyšší míru právní jistoty účastníků i třetích osob, přičemž právní jistota by byla oslabena možností zpochybňovat dodatečně již učiněné procesní úkony odkazem na vady vůle.*“⁸⁵ Nelze tak navrátit stav řízení, který tu byl před podáním zpětvzetí odvolání.

Po zpětvzetí odvolání má odvolací soud povinnost zastavit řízení o odvolání v té části, v jaké je odvolání vzato zpět, případně zastavit celé odvolací řízení, pokud se odvolatel rozhodne nenapadat žádnou část rozhodnutí prvostupňového soudu a vezme odvolání zpět v celém jeho rozsahu.⁸⁶ Právní moc rozhodnutí soudu prvního stupně pak nastane k okamžiku, kdy poslednímu z účastníků uplyne či

⁸² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8.8.2005, sp. zn. 60 Co 225/2005

⁸³ PETR, Bohuslav. § 207. In: JIRSA, Jaromír a kol. *Občanský soudní řád, 3. část: Soudcovský komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2021-3-5]. ASPI_ID KO99_p2c1963CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

⁸⁴ Tamtéž.

⁸⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 1995, sp. zn. Odon 19/95

⁸⁶ JAKŠIČ, Vít. § 205 (Rozsah a důvody odvolání). In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský soudní řád. Řízení sporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 910. ISBN 978-80-7478-986-1.

uplynula lhůta pro podání odvolání – tedy jako kdyby k podání odvolání ani nedošlo. (§ 222 odst. 1)

3.7.3. Zpětvzetí žaloby

Odlišná situace nastane, když v průběhu odvolacího řízení vezme žalobce zpět žalobu, kterou se zahajovalo samotné řízení před soudem prvního stupně. Nejpozději tak smí učinit do okamžiku, kdy odvolací soud vyhlásí či vydá rozhodnutí o odvolání.⁸⁷

V souladu s ustanovením § 222a odst. 2 musí odvolací soud po zpětvzetí žaloby žalobcem zjišťovat stanovisko ostatních účastníků a jestliže s takovým zpětvzetím nebudou z vážných důvodů souhlasit, pak soud usnesením rozhodne o neúčinnosti zpětvzetí a bude dále pokračováno v odvolacím řízení.

V případě, že se zpětvzetím budou všichni účastníci souhlasit, bude odvolací řízení usnesením zastaveno a rozhodnutí soudu prvního stupně zrušeno. Jelikož tím došlo ke zrušení rozhodnutí soudu prvního stupně, znamená to, že o věci dosud nebylo rozhodnuto, tudíž nevzniká ani překážka věci rozhodnuté.⁸⁸

⁸⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 10. 2014, sp. zn. 30 Cdo 3601/2014

⁸⁸ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. *Civilní právo procesní*. 3. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018, s. 348. ISBN 978-80-7380-714-6.

4. Úkony soudu prvního stupně po podání odvolání

Odvolací řízení je zahájeno dnem, kdy odvolání došlo soudu prvního stupně, který napadené rozhodnutí vydal. Odvolací řízení pak lze rozdělit na dvě fáze. První fáze probíhá před soudem prvostupňovým a označujeme ji jako fázi přípravnou. Druhá fáze pak probíhá před soudem odvolacím a jedná se o fázi vlastního posouzení odvolání.⁸⁹

4.1. Organizační úkony

Soud prvního stupně není oprávněn o odvolání věcně rozhodovat.⁹⁰ Činí však některé úkony, které mají umožnit a zjednodušit odvolacímu soudu následné meritorní rozhodování o odvolání. Jeho úkolem v přípravné fázi odvolacího řízení je zejména prověřit, zda podané odvolání splňuje podmínky subjektivní a objektivní přípustnosti.⁹¹

Poté, co je soudu prvního stupně doručeno odvolání účastníka, prověří soud, zda bylo odvolání podáno včas, tedy ve lhůtě pro podání odvolání. V ideálním případě je tato podmínka splněna, což znamená, že soud vyzve odvolatele k zaplacení soudního poplatku, pokud ho dosud neuhradil nebo nebyl osvobozen od jeho zaplacení a současně rozešle odvolání i dalším účastníkům k případnému vyjádření se. Zde se postup soudu bude různit v závislosti na tom, jaké rozhodnutí je odvoláním napadáno. Pokud se odvolání týká rozsudku či usnesení, jímž bylo rozhodnuto ve věci samé, bude rozesláno všem účastníkům. Pokud však směřuje proti usnesení nemeritorní povahy, rozešle soud odvolání pouze těm účastníkům, jimž z napadeného usnesení plynou práva a povinnosti a zároveň, je-li to účelné a vhodné vzhledem k okolnostem případu (§ 210 odst.1). Soud však nerozesílá odvolání, které ač směřuje proti rozhodnutí ve věci samé, není přípustné.⁹² Pakliže by soud nerozeslal odvolání účastníkům k vyjádření, přestože k tomu byl povinen, je možnost, aby tak učinil odvolací soud, než začne o věci jednat. Jestliže dojde k tomu, že účastníkům nebude odvolání doručeno ani jedním soudem a odvolací

⁸⁹ SVOBODA, Karel. *Opravné prostředky: civilní proces z pohledu účastníka*. Praha: C.H. Beck, 2020, s. 206. ISBN 978-80-7400-774-3.

⁹⁰ s výjimkou autoremedury za splnění podmínek v § 210a OSŘ

⁹¹ WINTEROVÁ, Alena. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. Praha: Linde Praha, 2011, s. 443. ISBN 978-80-7201-842-0.

⁹² JIRSA, J. § 210. In: JIRSA, Jaromír a kol. *Občanský soudní řád, 3. část: Soudcovský komentář [Systém ASPI]*. Wolters Kluwer [cit. 2021-3-5]. ASPI_ID KO99_p2c1963CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

soud rozhodne bez jejich vědomí a možnosti vyjádření se, půjde o vadu řízení, která by mohla založit legitimaci k podání dovolání pro porušení práva na spravedlivý proces.⁹³

Pokud soud dojde k názoru, že odvolání bylo podáno opožděně, postupuje podle § 208 odst. 1 a odvolací řízení usnesením zastaví a odvolání odmítne. Proti takovému usnesení je odvolání přípustné.⁹⁴ Odmítnutí odvolání pro jeho opožděnost je jedním z případů, kdy nedochází k devolutivnímu účinku odvolání, jelikož je řízení zastaveno ještě před tím, než se věc dostane k odvolacímu soudu. Považuji za nutné zmínit, že odmítnutí odvolání z důvodu jeho opožděnosti je přednostním postupem před jinými způsoby skončení odvolacího řízení. Nebylo by totiž v souladu se zásadou hospodárnosti a rychlosti řízení, aby soud prvního stupně zkoumal podané odvolání z hlediska jeho přípustnosti či se snažil odstraňovat jeho vady, kdyby již od počátku věděl, že bylo podáno opožděně.⁹⁵

Nebude se však jednat o odvolání opožděné v případě, že bylo ve lhůtě podáno soudu odvolacímu nebo do protokolu u nepříslušného soudu (§ 207 odst. 2). Odvolací soud, respektive nepříslušný soud, pak zpravidla prostřednictvím datových schránek odvolání zašle soudu prvostupňovému, aby v něm mohl učinit potřebné kroky. Musí tak stihnout ve lhůtě pro podání odvolání, protože v opačném případě by se prvostupňový soud o podaném odvolání nedozvěděl včas, odvolání by nenabývalo právních účinků a soud prvního stupně by musel odvolání odmítnout pro opožděnost.⁹⁶

V případě, že je podáno odvolání, které je bezvadné a včasné, jen ke dni jeho podání nebyl uhrazen soudní poplatek, vyzve soud odvolatele k jeho zaplacení a určí mu lhůtu, ve které tak má učinit. Pokud v této lhůtě nedojde k zaplacení soudního poplatku, soud prvního stupně řízení zastaví.⁹⁷ Podrobněji se povinností zaplacení soudního poplatku věnuje kapitola 3.4. této práce.

Pokud je odvolání podáno včas, nýbrž je zapotřebí odstranit některé vady, jimiž je postiženo, vyzve soud odvolatele, aby tyto vady v určené lhůtě odstranil (§ 209). Ohledně vytýkání vad odvolateli, je nutné zmínit, že pouhé označení

⁹³ Srov. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3.10.2017, sp.zn. 20 Cdo 4038/2017

⁹⁴ SVOBODA, Karel. *Opravné prostředky: civilní proces z pohledu účastníka*. Praha: C.H. Beck, 2020, s. 207. ISBN 978-80-7400-774-3.

⁹⁵ Tamtéž.

⁹⁶ Srov. Usnesení KS v Ostravě ze dne 23.3.1983, sp. zn. 13 Co 184/83

⁹⁷ § 9 odst. 1 a odst. 2 SoudP

odvolání za vadné je nedostačující, jelikož soud musí na vady konkrétně upozornit a poučit o způsobu jejich odstranění. Přitom musí ve formulaci takové výzvy zohlednit osobu odvolatele, tedy zda je zastoupen advokátem či se jedná o osobu bez právního vzdělání, kdy může být již z předchozího jednání zřejmé, že daná osoba nemá ani základní právní povědomí. V takovém případě musí být výzva dostatečně srozumitelná i pro práva neznalého laika.⁹⁸ Usnesení, kterým soud vyzývá odvolatele k odstranění vad odvolání, nemusí být doručováno do vlastních rukou a není možné se proti němu odvolat, jelikož se jedná o usnesení dle § 202 odst. 1 písm. b), proti němuž není odvolání přípustné. Pokud k odstranění vad nedojde, předá soud prvního stupně odvolání soudu odvolacímu spolu s předkládací zprávou, ve které poznamená, jakými nedostatky odvolání trpí. Tento postup bude užít i v případě, kdy má soud prvního stupně za to, že bylo odvolání podáno osobou neoprávněnou či že je nepřipustné (§ 209). Soud prvního stupně totiž nemůže odvolání sám odmítnout, jelikož takový úkon již zahrnuje i věcné přezkoumání podaného odvolání, které zákon svěřuje pouze soudu odvolacímu.⁹⁹

Stejným způsobem bude soud postupovat i v případě, kdy z podaného odvolání je zřejmé, že v nalézacím řízení nebyla splněna některá z podmínek řízení. V této situaci je povinností soudu prvního stupně získat podklady, svědčící o případném nedostatku podmínek řízení, na základě kterých bude moci odvolací soud rozhodnout (§ 210 odst. 2). Takovou podmínkou řízení může být například skutečnost, že rozhodoval vyloučený soudce nebo že v řízení nebyl osobě ustanoven opatrovník, ačkoliv jí ustanoven být měl. Byť má soud povinnost opatřovat listiny a důkazy, které odvolatel navrhuje, bude procesně jednodušší a rychlejší, pokud předmětné důkazy předloží soudu ten, kdo se jich dovolává. Poté, co soud prvního stupně provede potřebná šetření a opatří důkazy, předá věc spolu s předkládací zprávou soudu odvolacímu (§ 210 odst. 3).

4.2. Autoremedura

Ne vždy musí soud prvního stupně odvolání předkládat k věcnému rozhodnutí soudu odvolacímu. Existují případy, kdy o podaném odvolání může věcně rozhodnout i soud prvostupňový. Tento postup se v právní teorii nazývá

⁹⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27.9.2000, sp.zn. 20 Cdo 1220/2000

⁹⁹ SVOBODA, Karel. *Opravné prostředky: civilní proces z pohledu účastníka*. Praha: C.H. Beck, 2020, s. 208. ISBN 978-80-7400-774-3.

autoremedura a spočívá v tom, že orgán (zde je jím prvostupňový soud) může rozhodnout o opravném prostředku proti rozhodnutí, které sám vydal a nemusí ho předkládat orgánu odvolacímu. V tomto případě je tedy vyloučen devolutivní účinek odvolání.

Právní zakotvení institutu autoremedury nalezneme v ustanovení § 210a, které určuje, kdy je soud prvního stupně oprávněn o odvolání sám věcně rozhodnout.

Prvním z předpokladů pro uplatnění autoremedury je, aby proti napadanému rozhodnutí bylo odvolání v obecné rovině přípustné, aby ho podala oprávněná osoba a aby nebylo podáno opožděně.¹⁰⁰

Dalším předpokladem je, že odvolání musí směřovat jen vůči zákonem taxativně vymezeným usnesením. Těmi jsou dle § 210a: „*usnesení o povinnosti zaplatit soudní poplatek, usnesení, z něhož nenabyla dosud práva osoba jiná než odvolatel, nebo usnesení, kterým bylo uloženo pořádkové opatření, nebo usnesení o odmítnutí žaloby, popřípadě jiného návrhu na zahájení řízení, nebo usnesení o odmítnutí odvolání*“.

Od účinnosti novely OSŘ provedené zákonem č. 30/2000 Sb. je možné autoremedurou změnit i usnesení o odmítnutí žaloby pro neodstraněné vady a usnesení o odmítnutí odvolání pro jeho opožděnost. V tomto případě je nutné, aby odvolatel spolu s odvoláním doložil soudu skutečnosti, na základě kterých bude možno žalobu či odvolání věcně projednat.¹⁰¹

Autoremedura svědčí ve prospěch odvolatele, jelikož ji soud může užít pouze pokud takovým postupem zcela vyhoví podanému odvolání. Odvolání proti rozhodnutí vydanému autoremedurou tak bude objektivně přípustné pro všechny účastníky, nicméně subjektivní přípustnost nebude splněna u odvolatele, jelikož mu bylo takovým rozhodnutím vyhověno v plném rozsahu.¹⁰²

Určitým druhem autoremedury je i postup dle § 153b odst. 4, kterým může soud prvního stupně zrušit rozsudek pro zmeškání a nařídít jednání za předpokladu, že žalovaný do dne právní moci tohoto rozsudku doloží soudu, že se

¹⁰⁰ Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 26. 3. 2017, sp. zn. 14 Co 159/2017.

¹⁰¹ JIRSA, J. § 210a. In: JIRSA, Jaromír a kol. *Občanský soudní řád, 3. část: Soudcovský komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2021-3-5]. ASPI_ID KO99_p2c1963CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

¹⁰² Tamtéž.

z omluvitelných důvodů nemohl jednání zúčastnit a navrhne soudu postup podle tohoto ustanovení. Takové rozhodnutí lze považovat za rozhodnutí soudu prvního stupně a lze ho napadnout odvoláním (§ 374 odst. 3).¹⁰³

Zvláštní druh autoremedury lze nalézt i v § 9 zákona č. 121/2008 Sb., o vyšších soudních úřednících a vyšších úřednících státního zastupitelství, který připouští, aby rozhodnutí vydané vyšším soudním úředníkem bylo po napadení odvoláním nejprve předáno předsedovi senátu, který může rozhodnutí změnit, aniž by věc předal odvolacímu soudu a to tak, že odvolání zcela vyhoví. V tomto případě je změněné rozhodnutí považováno stále za rozhodnutí vydané v prvním stupni, tudíž je napadnutelné odvoláním, o kterém bude rozhodovat soud odvolací.¹⁰⁴

¹⁰³ ŠÍMA, Alexander. § 201 [Přípustnost odvolání]. In: SVOBODA K., SMOLÍK P., LEVÝ J., ŠÍNOVÁ R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 754.

¹⁰⁴ SVOBODA, Karel. *Opravné prostředky: civilní proces z pohledu účastníka*. Praha: C.H. Beck, 2020, s. 205. ISBN 978-80-7400-774-3.

5. Úloha odvolacího soudu v odvolacím řízení

Poté, co soud prvního stupně učiní veškeré úkony, které mu zákon ukládá a odvolání je předloženo soudu odvolacímu, nastává fáze vlastního posouzení odvolání. Odvolací soud v první řadě kontroluje, zda soud prvního stupně splnil všechny zákonem mu uložené povinnosti, a pokud shledá ve spisovém materiálu pochybení, které by mohlo být prvoinstančním soudem napraveno, vrátí mu spis k doplnění potřebných skutečností a úkonů. V tomto případě tedy odvolací soud zatím věcně nerozhodl. Ve chvíli, kdy je odvolacímu soudu předložen kompletní spisový materiál a odvolání je projednatelné, může se jím soud zabývat po věcné stránce.

Jelikož odvolací řízení v podstatě navazuje na řízení nalézací a jeho cílem je vydání konečného rozhodnutí, uplatní se na něj i právní úprava řízení před soudem prvního stupně. Konkrétně je v § 211 stanoveno, že: „*Pro řízení u odvolacího soudu platí přiměřeně ustanovení o řízení před soudem prvního stupně, pokud není stanoveno něco jiného*“. Zákonodárce formuloval dané ustanovení s využitím slova *přiměřeně*, čímž upozorňuje, že existují jistá specifika odvolacího řízení vyžadující místy odlišnou právní úpravu.¹⁰⁵ Tyto odchylky jsou pak upraveny v dalších ustanoveních. V ustanovení § 216 zákon dokonce vylučuje použití některých ustanovení, platných pro prvostupňové řízení. Jedná se konkrétně o nemožnost přistoupení dalšího účastníka do řízení či záměna účastníka řízení (§ 92) s výjimkou procesního nástupnictví dle § 107 a § 107a. Dále se v odvolacím řízení nepřipouští uplatnění vzájemného návrhu či započtení pohledávek (§ 97 a § 98), obojí by porušovalo zákaz novot. Dle ustanovení § 216 odst. 2 též platí, že v odvolacím řízení není možné uplatnit nový nárok, který by spočíval na samostatném skutkovém základu odlišném od základu napadeného rozhodnutí.¹⁰⁶ Současně je stanoveno, že v odvolacím řízení není absence účastníka na jednání u odvolacího soudu důvodem pro přerušování řízení, jako by tomu tak bylo v řízení před soudem prvního stupně dle § 110.

¹⁰⁵ WINTEROVÁ, Alena. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. Praha: Linde Praha, 2011, s. 442. ISBN 978-80-7201-842-0.

¹⁰⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15.7.2010, sp. zn. 26 Cdo 2778/2009

5.1. Rozsah přezkumné činnosti

Odvolání je třeba přezkoumat v rozsahu ve kterém je napadáno. Proto je v ustanovení § 205 odst. 4 zakotvena povinnost odvolatele formulovat rozsah odvolání jen do doby, než uplyne lhůta pro jeho podání a odvoláním se začne zabývat soud. Důvod, proč je specifikace rozsahu limitována lhůtou pro podání odvolání je ten, že uplynutím této lhůty nabývá rozhodnutí v té části, ve které není napadáno, právní moci. Nelze pak z povahy odvolání, jakožto řádného opravného prostředku, připustit, aby jím byly později napadnuty výroky, které již právní moci nabyly. Naopak je tomu u zúžení rozsahu odvolání, které je v českém právním řádu posuzováno jako částečné zpětvzetí odvolání dle § 207 odst. 2. Takovým úkonem totiž nedochází k zásahu do právní moci.¹⁰⁷

Rozsahem odvolání je odvolací soud zásadně vázán. Výjimky z této vázanosti stanovuje § 212, který vyjmenovává následující 3 situace:

Za prvé se jedná o případy, kdy je na napadeném výroku závislý i jiný výrok téhož rozhodnutí, který odvoláním napaden nebyl. Jak již bylo k tomuto uvedeno v kapitole 3.1., jedná se o případ, kdy je v odvolacím řízení vyhověno odvolateli - byl úspěšný, tudíž bude nutné změnit i výrok o nákladech řízení, který však odvoláním napaden nebyl. Druhou výjimkou je případ nerozlučných společníků, jejichž práva a povinnosti nelze v řízení posuzovat odděleně, tudíž odvolání jednoho z nich do výroku, který se týká bezprostředně jen jeho, bude přezkoumáváno i v rozsahu výroků, které se ve stejném rozsahu týkají i ostatních společníků. Typickým příkladem je zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví.¹⁰⁸ Třetí a poslední výjimku představuje § 212 písm. c), který soudu přikazuje přezkoumat rozhodnutí v celém rozsahu, pokud zde existuje hmotněprávní předpis, jehož obsah určuje konkrétní způsob vypořádání vztahů mezi účastníky. Půjde například o vypořádání společného jmění manželů či zřízení práva nezbytné cesty.¹⁰⁹ Vztahy, jež mají být upraveny určitým právním předpisem, se vztahují k účastníkům na opačných procesních stranách. V případě, že by určitý

¹⁰⁷ LAVICKÝ, Petr. Dispoziční zásada v civilním odvolacím řízení. *Právní rozhledy*. 2015, č. 7, s. 253-260.

¹⁰⁸ PETR, B. JIRSA J. § 212. In: JIRSA, Jaromír a kol. *Občanský soudní řád, 3. část: Soudcovský komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2021-3-8]. ASPI_ID KO99_p2c1963CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

¹⁰⁹ HRNČIŘÍK, Vít. § 153 [Zjištěný skutkový stav jako základ rozhodnutí, vázanost návrhem]. In: SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. *Občanský soudní řád. 2. vydání*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 640-641.

právní předpis upravoval vztah mezi účastníky stojícími na stejné straně sporu, nevztahuje se na odvolací soud povinnost přezkoumat rozhodnutí v širším rozsahu, než je odvolatelem navrhováno.¹¹⁰

S rozsahem přezkumu rozhodnutí soudu prvního stupně přímo souvisí i otázka aplikace institutu *změny k horšímu*, nebo-li *reformace in peus*. Ta nesmí nastat v případech, kdy je prováděn přezkum rozhodnutí jen v rozsahu napadeném odvoláním. Vůči odvolateli tak platí zákaz reformace in peus. Pokud však podala odvolání i druhá strana sporu, může odvolací soud rozhodovat jen o rozsahu vymezeném v obou odvoláních, přičemž návrhy stran budou zcela jistě protichůdné, což způsobí změnu k horšímu u alespoň jedné ze stran.¹¹¹

5.2. Přezkum z hlediska důvodů odvolání

Ustanovením § 205 je mimo jiné ukládána odvolateli povinnost vymezit v odvolání i důvody, pro jaké rozhodnutí soudu prvního stupně napadá. Měl by dostatečně jasně vylíčit, proč považuje napadené rozhodnutí či postup soudu prvního stupně za nesprávné. V odstavci 2 téhož ustanovení pak zákon taxativně vyjmenovává důvody, pro které lze rozhodnutí napadnout. Mohlo by se zdát, že důvody pro podání odvolání jsou určitým způsobem limitovány. V konečném důsledku je však důvodů vyjmenováno tolik, že pokrývají téměř jakýkoliv nesouhlas odvolatele s napadeným rozhodnutím.¹¹²

Dalo by se říci, že odvolací soud dnes v zásadě není vázán důvody, které odvolatel uvedl ve svém podání, ačkoliv existují jisté výjimky, které budou dále rozebrány. Dané je ovšem v rozporu s dispoziční zásadou, která by měla ovládat sporné řízení a na základě které odvolatel vymezuje hlediska, z jakých má být napadené rozhodnutí přezkoumáno.

Za účelem vylíčení rozsahu důvodů, pro které je možné odvolání přezkoumat, je důležitá kategorizace rozhodnutí na rozhodnutí v meritu věci a procesní rozhodnutí.

¹¹⁰ JAKŠIČ, Vít. § 205 (Rozsah a důvody odvolání). In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský soudní řád. Řízení sporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 922. ISBN 978-80-7478-986-1.

¹¹¹ LAVICKÝ, Petr. Dispoziční zásada v civilním odvolacím řízení. *Právní rozhledy*. 2015, č. 7, s. 253-260.

¹¹² Tamtéž.

Pokud bylo odvoláním napadeno rozhodnutí ve věci samé, platí zde režim neúplné apelace a z přezkumu odvolacího soudu bude vyloučeno odvolání, ve kterém nejsou uvedeny žádné odvolací důvody, ačkoliv byl k jejich doplnění odvolatel vyzván (§ 212a odst. 1). Takové odvolání může odvolací soud odmítnout. Jakmile však odvolatel uvede jen jeden (byť i ne zcela přílehlavý důvod), je odvolací soud následně oprávněn odvolání posuzovat z hlediska všech důvodů uvedených v § 205 odst. 2. Stejně tak je odvolateli umožněno odvolací důvod měnit i po uplynutí lhůty k odvolání, což znamená, že odvolací soud musí reagovat na tyto změny v průběhu celého odvolacího řízení.¹¹³

Oproti tomu u rozhodnutí procesní povahy platí režim úplné apelace a v tomto případě může soud podané odvolání přezkoumat i z jiných důvodů, než odvolatel navrhl. Současně platí, že se tyto důvody musí týkat obsahu výroků obsažených v napadeném rozhodnutí.¹¹⁴

Co se týká uvádění nových skutečností či důkazů, k těmto může být dle § 212a odst.3 odvolacím soudem přihlédnuto pouze v případě, že byly v řízení před soudem prvního stupně uplatněny, to znamená, že se jich již někteří z účastníků v průběhu řízení dovolávali. Znamená to tedy, že soud nesmí přihlédnout k takovým skutečnostem či důkazům, které byť by byly dle § 205a a § 211a přípustné, nebyly účastníky uplatněny. Výjimkou je situace, kdy soud prvního stupně neposkytl účastníkům poučení o koncentraci dle § 119a. Ti pak mohou takto vydané rozhodnutí napadnout odvoláním z důvodů vymezených v § 205 odst. 2 písm. c) a f), tedy že bylo řízení postiženo jinou vadou, která mohla vést k nesprávnému rozhodnutí, či že existují skutečnosti, jež nebyly dosud uplatněny a tyto skutečnosti způsobí, že dosud zjištěný skutkový stav neobstojí. Tímto bude v odvolacím řízení znemožněno uplatnění principu neúplné apelace, tudíž účastníci budou moci navrhnout důkazy a nové skutečnosti jako v režimu úplné apelace, tedy bez omezení stanovených v § 205a a současně bude moci odvolací soud sám tyto skutečnosti a důkazy provádět i bez toho, aniž by byly účastníky uplatněny.¹¹⁵

¹¹³ PETR, Bohuslav. § 212a. In: JIRSA, Jaromír a kol. *Občanský soudní řád, 3. část: Soudcovský komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2021-3-8]. ASPI_ID KO99_p2c1963CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

¹¹⁴ Tamtéž.

¹¹⁵ HAMULÁKOVÁ, Klára. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. Praha: Leges, 2010. s. 123. ISBN 978-80-87212-51-6.

Poučení dle § 119a musí být účastníkům jasně sděleno před skončením jednání, tedy po provedeném dokazování a závěrečných řečech stran, musí být srozumitelně vysvětleno, zaprotokolováno, a to včetně odpovědí či reakcí účastníků. Poučovací povinnost se uplatní pouze vůči účastníkům, kteří jsou na jednání přítomni. Ti, kteří se nedostavili, nemohou pak namítat, že jim nebylo poučení poskytnuto, tudíž se na ně neuplatní výjimka z režimu neúplné apelace.¹¹⁶

Specifická je situace při napadnutí rozsudku pro zmeškání či uznání. Oběma druhy je rozhodováno v meritu věci, nicméně jejich vydání nepředchází proces dokazování. Soud prvního stupně tedy při rozhodování vychází pouze z tvrzení žalobce, jehož pravdivost nikterak nepřezkoumává. Nelze proto v odvolání napadat průběh jednání či proces dokazování, čímž dochází k zúžení rozsahu odvolacích důvodů.¹¹⁷ Odvolací důvody proti rozsudkům pro zmeškání a pro uznání jsou omezeny ustanovením § 205b, které uvádí že takové rozsudky je možno napadnout pouze z důvodů vyjmenovaných v § 205 odst. 2. Jedná se pouze o nedostatek podmínek řízení, špatná obsazenost soudu či podjatost soudce, případně skutečnost, že rozhodoval věcně nepřislušný soud. Stejně tak může odvolatel navrhnout skutečnosti a důkazy, jimiž je možné prokázat, že nebyly splněny podmínky pro vydání těchto rozhodnutí stanovené v § 153a a § 153b. V rámci těchto důvodů může soud napadené rozhodnutí přezkoumat, a to i za předpokladu, že takový odvolací důvod účastník nenavrhne sám. Aby však mohl odvolací soud tento přezkum provést, musí odvolatel nějaký odvolací důvod ve svém odvolání uvést. Jedná se totiž stále o rozhodnutí v meritu věci, na které se vztahuje povinnost uvést alespoň nějaký odvolací důvod, aby mohlo být odvolání přezkoumatelné i v širším rozsahu.¹¹⁸

Odvolací soud má dále povinnost přihlédnout i k vadám, jež zakládají důvody zmatečnosti uvedené v ustanoveních § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3. K těmto vadám soud přihlédne i tehdy, pokud nebyly odvolatelem uplatněny. Stejně tak není podstatné, zda tato vada mohla vést k nesprávnosti napadeného rozhodnutí. Jedná se však o natolik vážné

¹¹⁶ HAMULÁKOVÁ, Klára. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. Praha: Leges, 2010. s. 117-118. ISBN 978-80-87212-51-6.

¹¹⁷ SVOBODA, Karel. *Opravné prostředky: civilní proces z pohledu účastníka*. Praha: C.H. Beck, 2020, s. 165. ISBN 978-80-7400-774-3.

¹¹⁸ JAKŠIČ, Vít. § 212 (Meze odvolacího přezkumu). In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský soudní řád. Řízení sporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 922. ISBN 978-80-7478-986-1.

vady řízení, jimiž by se měl odvolací soud zabývat bez ohledu na výše uvedené okolnosti.

V § 212a odst. 5 je dále stanoveno, že odvolací soud přihlédne i k jiným vadám řízení, jež by „*mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci a jen jestliže za odvolacího řízení nemohla být zjednána náprava*“. Jedná se tedy o vady, které mohou způsobit nesprávnost prvostupňového rozhodnutí. Z výše citovaného ustanovení však vyplývá ještě jedna kumulativní podmínka pro přihlédnutí k takovým vadám, a to že není možné tyto vady v odvolacím řízení napravit (například pokud je vhodné provést rozsáhlé dokazování, které má činit soud prvního stupně). V praxi se může jednat například o provedení důkazů v rozporu s procesními předpisy či procesní vady při doručování.¹¹⁹

5.3. Dokazování před odvolacím soudem

Právní úprava odvolání v civilním řízení sporném je založena na principu neúplné apelace. Ta je charakteristická tím, že odvolací soud může neomezeně zkoumat správnost a pravdivost důkazních prostředků, provedených v řízení před soudem prvního stupně, nicméně má jen omezenou možnost provádění důkazů, které před prvostupňovým soudem uplatněny nebyly, respektive nebyly uplatněny do doby, kdy nastala koncentrace řízení dle § 114c odst. 5 či 118b odst. 1 nebo do doby vyhlášení rozhodnutí soudem prvního stupně.¹²⁰ Koncentrací je v podstatě „*navození skutkového a důkazního stopstavu k určitému okamžiku řízení*“.¹²¹

Stěžejní část dokazování by měla zcela jistě probíhat před soudem prvního stupně, který je soudem nalézacím. Tímto by byla dodržena i zásada dvojinstančnosti, která však od účinnosti novely OSŘ provedené zákonem č. 59/2005 Sb. byla oslabena a dnešní právní úpravou je významně omezena, respektive z ní existuje několik výjimek, které budou vyloženy dále. Její omezení spočívá, obecně řečeno, v posílení dokazovací pravomoci odvolacích soudů, jež do té doby realizovaly pouze instanční přezkum rozhodnutí nižších soudů. V dnešním

¹¹⁹ PETR, Bohuslav. § 212a. In: JIRSA, Jaromír a kol. *Občanský soudní řád, 3. část: Soudcovský komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2021-3-8]. ASPI_ID KO99_p2c1963CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

¹²⁰ SVOBODA, Karel. *Opravné prostředky: civilní proces z pohledu účastníka*. Praha: C.H. Beck, 2020, s. 231. ISBN 978-80-7400-774-3.

¹²¹ SVOBODA, Karel. *Dokazování*. Praha: ASPI, 2009, s. 184. ISBN 978-80-7357-414-7.

pojetí jsou v podstatě plnohodnotnou skutkovou instancí, která může sama provádět dokazování a následně i měnit rozhodnutí soudů prvního stupně.¹²²

I s ohledem na aktuální judikaturu lze uzavřít, že zásada dvojinstančnosti není neprolomitelná, není ani ústavní zásadou ovládající civilní řízení a nedochází k porušení práva na spravedlivý proces, když nebude v řízení dodržena. K naplnění práva na spravedlivý proces postačí, když bude věc posuzována alespoň jedním nezávislým orgánem.¹²³

Odvolací soud má dvě možnosti, jakými prolamuje zásadu dvojinstančnosti. První z nich je opakování důkazů a tou druhou je doplnění dokazování o důkazy, které doposud nebyly provedeny.

5.3.1. Opakování důkazu

V prvním případě se odvolací soud rozhodne k *opakování důkazu*, který soud prvního stupně již v minulosti provedl. Odvolací soud tak učiní, pokud se domnívá, že prvostupňovému soudu se na základě těchto důkazů ne zcela správně podařilo zjistit skutkový stav, a tak provede některé důkazy znovu, aby mohl ve věci rozhodnout. Pokud by učinil odlišné skutkové zjištění než prvostupňový soud, ale nezopakoval důkazy, které by mohly být podkladem pro toto skutkové zjištění, zatížil by odvolací soud řízení vadou, zakládající dovolací důvod pro porušení zásady přímosti. Takové rozhodnutí by se mohlo dotknout ústavního práva účastníka, který ve sporu prohrál, na spravedlivý proces.¹²⁴

Již zmíněná zásada přímosti a spolu s ní i zásada ústnosti jsou jedněmi ze základních zásad dokazování v civilním procesu. Projevem zásady přímosti je, že dokazování provádí soud, který rozhoduje ve věci. Za tímto účelem nařídí odvolací soud jednání a předvolá účastníky, což lze označit za naplňování zásady ústnosti. Nepřipadá tedy v úvahu, aby odvolací soud hodnotil důkazy provedené soudem prvního stupně jiným způsobem a došel k jinému skutkovému závěru bez toho, aby znovu provedl dokazování.¹²⁵

¹²² Důvodová zpráva k zákonu č. 59/2005 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, č. 59/2005 Dz.

¹²³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22.10.2014, sp. zn. 30 Cdo 3417/2014

¹²⁴ SVOBODA, Karel. *Opravné prostředky: civilní proces z pohledu účastníka*. Praha: C.H. Beck, 2020, s. 239-240. ISBN 978-80-7400-774-3.

¹²⁵ PETR, B. JIRSA J. § 213. In: JIRSA, Jaromír a kol. *Občanský soudní řád, 3. část: Soudcovský komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2021-3-8]. ASPI_ID KO99_p2c1963CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

Ne veškeré důkazy je však třeba provádět znovu, přestože odvolací soud na základě takových důkazů učiní jiné skutkové zjištění než soud prvostupňový. Mezi takové důkazy patří například listiny. Ty jsou pro soud zásadní pouze z obsahového hlediska. Nelze tedy konstatovat, že by jejich neprovedení při jednání bylo na újmu jejich věrohodnosti. Mohou tak být zohledněny odvolacím soudem bez přímého projednání, aniž by se odvolací soud dopustil porušení zásady přimosti.¹²⁶

Oproti tomu výslech svědka je typickým příkladem důkazu, který je nutno provést znovu, pokud se odvolací soud hodlá uchýlit k rozdílnému skutkovému závěru. Byť má odvolací soud k dispozici protokoly z předcházejících jednání, ve kterých je výslech tohoto svědka zaznamenán, nelze v protokolu zachytit komplexní osobnost člověka, jeho verbální i nonverbální projevy, kdy tyto všechny mohou mít vliv na posouzení jeho věrohodnosti a závěrečné rozhodnutí odvolacího soudu.¹²⁷

Opakováním dokazování dochází ze strany odvolacího soudu ke znovuopatřování důkazů a zjišťování skutečností pro rozhodnutí ve věci samé. S tím souvisí obnovení zkoncentrovaného stavu řízení, kdy předchází koncentrace, nastalá před soudem prvního stupně již nebude účinná a účastníci odvolacího řízení mají znovu možnost právní i skutkové argumentace. Dokazování však nemusí být obnoveno v celém rozsahu, ale bude se vztahovat jen na ty okolnosti, které vypovídají o skutkovém závěru soudu prvního stupně, se kterým se odvolací soud neztotožňuje. Z toho vyplývá i povinnost soudu upozornit účastníky na tyto jeho pochybnosti a označit, proč a v jakém rozsahu se rozhodl znovu provést dokazování. To znamená, že musí poučit účastníky, že se jim ohledně těchto skutečností naskýtá možnost předkládat důkazní návrhy či skutkové argumenty, jež by mohly ovlivnit dosavadní výsledky dokazování. Pokud by toto poučení účastníkům neposkytl, odvolací řízení by bylo zatíženo vadou, spočívající v nemožnosti účastníka se ve věci vyjádřit, čímž by bylo zasaženo do jeho ústavního práva na spravedlivý proces.¹²⁸

Ustanovení § 213 odst. 3 zakotvuje další možnost, kdy dochází ze strany odvolacího soudu k zopakování dokazování. Jedná se o situaci, kdy soud prvního

¹²⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23.10.2017, sp. zn. 27 Cdo 1154/2017

¹²⁷ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20.5.2015 sp. zn. 33 Cdo 2299/2014

¹²⁸ SVOBODA, Karel. *Opravné prostředky: civilní proces z pohledu účastníka*. Praha: C.H. Beck, 2020, s. 245. ISBN 978-80-7400-774-3.

stupně provedl dokazování určité skutečnosti, nicméně jeho výsledky nezohlednil ve svém skutkovém zjištění.¹²⁹ Jestliže prvostupňový soud opomenul některý důkazní prostředek vyhodnotit a odvolací soud má za to, že jeho vyhodnocení může být významné pro rozhodnutí ve věci samé, musí provést dokazování znovu, jinak nemůže takovým důkazem podložit své závěry. Ze strany prvostupňového soudu se však nemusí jednat jen o jeho pochybení, spočívající v opomenutí provedeného důkazu, tento soud se mohl rozhodnout neučinit z provedeného důkazu žádný skutkový závěr i proto, že ho nepovažoval za věrohodný. Ani s tímto závěrem však nemusí odvolací soud souhlasit a může důkaz provést znovu a následně ho zohlednit ve svém rozhodnutí. Pokud se však stane, že soud prvního stupně provede vícero důkazů, které si odporují, přičemž ve svém rozhodnutí se pak přikloní k jednomu z nich, aniž by dostatečně odůvodnil, proč k tomu kterému důkazu přihlédl či nepřihlédl, učiní tak své rozhodnutí nepřezkoumatelným a pokud bude chtít odvolací soud takové rozhodnutí změnit, bude muset provést dokazování znovu.¹³⁰

Povinnost odvolacího soudu zopakovat všechny důkazní prostředky, o nichž má pochybnosti, není nutno splnit v případech, kdy takové důkazní prostředky již nelze provést (například pokud vyslychaná osoba zemřela) nebo se po vyhodnocení spisového materiálu jeví opakování dokazování jako nepřínosné.¹³¹ V tomto případě musí odvolací soud při odlišném rozhodnutí ve věci dostatečně zdůvodnit, proč takový důkaz nepovažoval za relevantní a nezopakoval ho.¹³²

5.3.2. Doplnění dokazování

Odvolací soud může nejenom opakovat dokazování, které již proběhlo před prvostupňovým soudem, ale může rovněž v případě, kdy je to potřebné ke zjištění skutkového stavu věci, provádět nové dokazování v rozsahu, ve kterém soud prvního stupně důkazy neprováděl. Slovy zákona se jedná o *doplnění dokazování* (§ 213 odst. 4). Doplnovat odvolací řízení dalšími důkazy je možno, jen pokud jsou potřebné pro vyhodnocení skutkového stavu věci a jejich provedení je pro řízení zásadní.

¹²⁹ Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26.6.2017, sp. zn. 21 Cdo 1472/2017

¹³⁰ SVOBODA, Karel. *Opravné prostředky: civilní proces z pohledu účastníka*. Praha: C.H. Beck, 2020, s. 240-241. ISBN 978-80-7400-774-3.

¹³¹ Tamtéž, s. 242.

¹³² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23.5.2018, sp. zn. 30 Cdo 3670/2017

Odvolací soud doplní dokazování o účastníky navržené důkazy, které v řízení před soudem prvního stupně nebyly uplatněny pouze za současného dodržení koncentrace řízení, která před soudem prvního stupně nastala. Stejně tak se může jednat i o důkazy, které účastník navrhl až v průběhu odvolacího řízení, přičemž musí respektovat ustanovení § 205a a § 211 ohledně uplatňování nových skutečností.

Poměrně výjimečným, nicméně přípustným je i postup odvolacího soudu, kdy si sám opatří důkazy, které vyplývají z obsahu spisu a které považuje za důležité ke zjištění skutkového stavu (§ 120 odst. 2). Jedná se o takové důkazy, jež nebyly navrženy účastníky, ani nebyly provedeny soudem prvního stupně, ale poprvé budou prováděny až soudem odvolacím (§ 213a odst. 1). Na tomto postupu lze spatřovat, jakým způsobem je v současné právní úpravě oslabována zásada dvojinstančnosti civilního řízení. Zde se téměř explicitně stanovuje, že určitý rozsah dokazování bude probíhat jen před jedním soudem a nebude dále podléhat přezkumu.

K výše zmíněné situaci však nedojde v případě, že by odvolací soud měl provádět rozsáhlé doplnění dokazování nebo jestliže soud prvního stupně k prokázání určité skutečnosti neprovedl žádné či jen zcela nedostatečné dokazování (§ 213 odst. 4).

K pojmu rozsáhlé doplnění dokazování lze citovat závěry judikatury, která určila, že: „*rozsáhlost (...) nevyjadřuje počet (množství) důkazů, které by měly být za odvolacího řízení provedeny, nýbrž rozsah skutečností významných pro posouzení věci, ohledně kterých je třeba za odvolacího řízení doplnit dokazování*“.¹³³

Tentýž judikát poskytl bližší definici i k pojmu *zcela nedostatečné dokazování*, jež má za následek nemožnost odvolacího soudu doplnit dokazování. Za zcela nedostatečné dokazování je tedy považován „*stav, kdy soud prvního stupně sice provedl některé důkazy, avšak šlo o důkazy zjevně nezpůsobilé objasnit skutečnosti, které jsou pro rozhodnutí nebo řízení významné*“.¹³⁴

Pakliže bude naplněna potřeba rozsáhlého provedení dokazování, jeví se vhodnějším postup odvolacího soudu dle § 219a odst. 2, tedy aby napadené

¹³³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31.3.2015, sp. zn. 21 Cdo 1467/2014

¹³⁴ Tamtéž.

rozhodnutí zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k doplnění dokazování. Nicméně v ustanovení § 213 odst. 4 není přesně upravena hranice, již nesmí odvolací soud při doplňování dokazování překročit, tudíž je na jeho vlastním uvážení, zda navržené důkazy provede sám, či věc vrátí prvostupňovému soudu k doplnění dokazování.¹³⁵

Podle nynějšího soudce Nejvyššího soudu JUDr. Svobody je praxe odvolacích soudů v ČR, respektive jejich senátů, ohledně doplňování dokazování poměrně nejednotná. Existují totiž senáty, které se snaží za každých okolností provádět dokazování samy, i přesto, že by bylo vhodné aplikovat postup podle § 219a odst. 2, čímž v podstatě odvádí práci, kterou by měl odvést soud prvního stupně. Oproti tomu existují i senáty, které jsou v doplňování dokazování spíše zdrženlivější a spoléhají na soud prvního stupně, jehož rozhodnutí zruší a vrátí mu věc se závazným právním názorem. Navíc proti takovému zrušujícímu rozhodnutí odvolacího soudu již není odvolání přípustné, tudíž odvolacímu soudu nehrozí postih za to, že si měl dokazování doplnit sám.¹³⁶

Nutno poznamenat, že odvolací soud si může v případě provádění důkazů navržených účastníky zvolit, zda bude provádět důkazy sám nebo prostřednictvím soudu prvního stupně, případně i prostřednictvím soudu dožádaného (§ 213a odst. 2). Takto učiní zejména v případech, kdy bude tato forma spolupráce hospodárnější a efektivnější, než kdyby dokazování prováděl sám soud odvolací.

Závěrem je třeba upozornit, že pokud se odvolací soud rozhodne provést ještě jiné než účastníky navržené důkazy, jejichž provedení je pro skutkový závěr relevantní, musí tak učinit sám bez toho, aniž by rozhodnutí soudu prvního stupně rušil a věc mu vrátil k doplnění.¹³⁷

5.4. Nařízení jednání

Jelikož je odvolací řízení ovládáno zásadou ústnosti a přímosti, je povinností odvolacího soudu nařídit jednání k projednání odvolání (§ 214 odst. 1). K němu musí být účastníci včas předvoláni, aby měli dostatečný čas k přípravě na jednání. Zpravidla je předvolání doručováno alespoň deset dnů před konáním jednání. Je-li účastník v řízení zastoupen právním zástupcem, doručuje se

¹³⁵ SVOBODA, Karel. *Opravné prostředky: civilní proces z pohledu účastníka*. Praha: C.H. Beck, 2020, s. 250. ISBN 978-80-7400-774-3.

¹³⁶ Tamtéž, s. 253.

¹³⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31.3.2015, sp. zn. 21 Cdo 1467/2014

předvolání pouze jeho zástupci. V případě, že má soud v plánu na jednání provést výslech účastníka či jen vyžaduje jeho osobní účast na některém úkonu, doručí předvolání i do rukou tohoto účastníka (§ 50b odst. 4). Předvolání k jednání má být v zásadě písemné, nejčastěji je tedy doručováno prostřednictvím veřejné datové sítě, případně poštou. Velmi častý je však postup, kdy je předvolání učiněno ústně do protokolu – to se týká především situací, kdy je jednání odročováno, nikoliv tedy poprvé nařizováno. Písemné předvolání má formu vzorového dokumentu, vydávaného Ministerstvem spravedlnosti, který je unifikován pro všechny soudy napříč ČR.¹³⁸

Platí zde ovšem i určité výjimky z povinnosti nařídit jednání před odvolacím soudem. To není třeba nařizovat v případech uvedených v § 214 odst. 2 a 3. V taxativním výčtu v § 214 odst. 2, jsou uvedeny situace, kdy zákon připouští rozhodovat bez nařízení jednání, má-li být rozhodnuto nemeritorním usnesením. Nelze tedy rozhodnout bez nařízení jednání, pokud by mělo být vydáno rozhodnutí ve věci samé. I zde však platí jedna výjimka (§ 214 odst. 3).

První výjimkou z obecné povinnosti nařízení jednání před odvolací soudem je, že podané odvolání se bude odmítat. K tomuto dojde v případech, kdy odvolání bylo podáno osobou neoprávněnou, směřovalo proti rozhodnutí, vůči kterému není odvolání přípustné, odvolání je pro své vady neprojednatelné a ani přes výzvy soudu nedošlo k jejich nápravě či pokud bylo podáno opožděně a soud prvního stupně ho neodmítl, tak jak měl primárně učinit dle § 208.¹³⁹ V těchto případech není nutné nařizovat jednání jelikož se, jak bylo řečeno výše, nerozhoduje v merituu věci, soud zpravidla neprovádí žádné dokazování¹⁴⁰ a fyzická přítomnost účastníků na jednání by byla nadbytečná. Potřebné závěry pro své rozhodnutí si je soud schopen učinit jen z obsahu spisu.

¹³⁸ PETR, B. JIRSA J. § 215. In: JIRSA, Jaromír a kol. *Občanský soudní řád, 3. část: Soudcovský komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2021-3-15]. ASPI_ID KO99_p2c1963CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

¹³⁹ PETR, Bohuslav. § 214. In: JIRSA, Jaromír a kol. *Občanský soudní řád, 3. část: Soudcovský komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2021-3-15]. ASPI_ID KO99_p2c1963CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

¹⁴⁰ Odvolací soud může nařídit jednání například, pokud je nutné prokázat skutečnosti, které měly vliv na počátek běhu lhůty pro podání odvolání v případě, kdy hodlá odvolání odmítnout pro opožděnost a nelze tak zjistit z obsahu spisu. In: SVOBODA, Karel. *Opravné prostředky: civilní proces z pohledu účastníka*. Praha: C.H. Beck, 2020, s. 220. ISBN 978-80-7400-774-3.

Další výjimkou je usnesení, jímž se zastavuje či přerušuje odvolací řízení. I zde se jedná jen o procesní úkony soudu, nikoliv rozhodnutí věcného charakteru, tudíž není nutné trvat na nařízení jednání.

Jednání není nutné nařídít, pokud má být rozhodnuto o odvolání, jímž bylo napadnuto usnesení o předběžném opatření či jiné usnesení, kterým nebylo rozhodnuto ve věci samé. Toto ustanovení je ke dvěma výše uvedeným ve vztahu subsidiarity. Pokud by tedy mělo dojít například k odmítnutí odvolání proti usnesení o předběžném opatření, užije se pro odůvodnění, proč nebylo jednání nařízeno, ustanovení § 214 odst. 2 písm. a) nikoliv písmena c). Ve věci vydání předběžného opatření je navíc zapotřebí co nejrychlejšího rozhodnutí, i proto není vhodné nařizovat jednání.¹⁴¹

Jako další výjimku, kdy není třeba nařizovat jednání, lze uvést situaci, kdy odvolací soud zrušuje rozhodnutí pro vady, pro které řízení před soudem prvního stupně nemělo proběhnout (§ 214 odst. 2 písm. d)). Jedná se o nedostatek podmínek řízení nebo o skutečnost, že ve věci rozhodoval vyloučený soudce, případně že soud nebyl správně obsazen. Stejně tak bude postupovat odvolací soud, pokud shledá jiné vady, které mohly způsobit nesprávné rozhodnutí ve věci, ale sám tyto vady napravit nemůže (§ 219a odst. 1 písm. a)).

Pokud bude odvolání směřovat jen do výroku o nákladech řízení, lhůtě k plnění či o předběžné vykonatelnosti, není dle ustanovení § 214 odst. 2 písm. e) rovněž nutné nařizovat jednání. Odvolatel v tomto případě nerozporuje správnost rozhodnutí, pouze se brání například proti lhůtě, která mu byla soudem uložena ke splnění povinnosti a požaduje lhůtu prodloužit či sjednat splátkový kalendář.¹⁴²

Bude-li rozhodnutí soudu prvního stupně napadeno odvoláním z důvodu uvedeného v § 205 odst. 2 písm. g), tedy že „rozhodnutí soudu prvního stupně spočívá na nesprávném právním posouzení věci“, může odvolací soud taktéž rozhodnout bez nařízení jednání. V tomto případě odvolací soud nepochybuje o skutkovém stavu tak, jak ho zjistil soud prvnímu stupně, nicméně se neztotožňuje s jeho právním posouzením. Kumulativně však musí být splněna i podmínka, že všichni účastníci souhlasili s rozhodnutím bez nařízení jednání. K tomuto postupu

¹⁴¹ SVOBODA, Karel. *Opravné prostředky: civilní proces z pohledu účastníka*. Praha: C.H. Beck, 2020, s. 221. ISBN 978-80-7400-774-3.

¹⁴² PETR, Bohuslav. § 214. In: JIRSA, Jaromír a kol. *Občanský soudní řád, 3. část: Soudcovský komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2021-3-15]. ASPI_ID KO99_p2c1963CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

musí být soudem dotázáni a jejich nevyjádření se bude posuzováno jako souhlas s rozhodnutím bez jednání. Případně postačí, když bude z jejich podání vůči soudu zřejmé, že na nařízení jednání netrvají.¹⁴³ Výše uvedeného postupu rozhodnutí bez nařízení jednání se však neužije, pokud odvolací soud hodlá opakovat či doplňovat dokazování.

Nutno poznamenat, že odvolacímu soudu je dána možnost se v těchto taxativně vyjmenovaných případech rozhodnout, zda jednání nařídí či nikoliv. Nicméně pokud by v řízení měly být prováděny důkazy, musí být jednání nařízeno vždy¹⁴⁴, aby měli účastníci možnost se ke všem důkazům vyjádřit (§ 123).

Pakliže by odvolací soud rozhodl bez nařízení jednání, ačkoliv ho v daném případě nařídít měl, bude odvolací řízení zatíženo vadou, spočívající v porušení práva na spravedlivý proces, jež je dnes legitimním dovolacím důvodem, a práva účastníka být slyšen před soudem, což zakládá důvod pro podání žaloby pro zmatečnost dle ustanovení § 229 odst. 3.

V případě, že by odvolací soud rozhodoval bez nařízení jednání, může tak učinit jak usnesením, tak rozsudkem. V případě, že bude vydávat rozsudek, je i přes předchozí absenci jednání nutné vyhlásit rozsudek veřejně a vyhotovit o takovém vyhlášení protokol.¹⁴⁵

¹⁴³ SVOBODA, Karel. *Opravné prostředky: civilní proces z pohledu účastníka*. Praha: C.H. Beck, 2020, s. 228-229. ISBN 978-80-7400-774-3.

¹⁴⁴ ŠÍMA, Alexander. § 214 [Jednání odvolacího soudu]. In: SVOBODA K., SMOLÍK P., LEVÝ J., ŠÍNOVÁ R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 806.

¹⁴⁵ Tamtéž.

6. Rozhodnutí o odvolání a náklady řízení

Poté, co odvolací soud projedná odvolání a přezkoumá jím napadené rozhodnutí soudu prvního stupně, může ve věci rozhodnout a skončit tím odvolací řízení.

Odvolací soud může rozhodnout buďto formou rozsudku nebo usnesením. Rozsudku jakožto slavnostnější formy rozhodnutí využije v případech, kdy potvrzuje či mění rozsudek soudu prvního stupně. V ostatních případech bude rozhodovat formou usnesení bez ohledu na to, jak o věci rozhodne a jak se s ní rozhodne dále nakládat. Není tedy podstatné, zda napadené usnesení bude chtít zrušit, změnit či potvrdit – vždy to učiní formou usnesení. Usnesením soud rozhodne i v dalších procesních záležitostech, jako například o přerušení, zastavení odvolacího řízení či o uložení pořádkových opatření. Stane-li se, že je odvoláním napaden jen některý výrok rozsudku a tento výrok má povahu usnesení (například výrok o náhradě nákladů řízení), rozhodne v takovém případě odvolací soud formou usnesení.¹⁴⁶

6.1. Odmítnutí odvolání

Jestliže bude odvoláním napadeno rozhodnutí v rozporu s § 201, tedy rozhodnutí, proti němuž nelze podat odvolání, bude odvolací soud nucen takové odvolání odmítnout jako nepřipustné. Stejně tak bude postupovat, pokud zjistí, že odvolání podala osoba, která není k tomuto úkonu procesně legitimována (§ 218). K podání odvolání je oprávněn jen účastník řízení či vedlejší účastník, jemuž nebylo výrokem soudu prvního stupně plně vyhověno. Podrobnější výklad k subjektivní přípustnosti odvolání viz kapitola 3.3.1. Odvolání není oprávněn podat například účastník, který se práva na odvolání vzdal nebo osoba, která není účastníkem řízení jako celku, tudíž nemůže být ani účastníkem odvolacího řízení. Nemůže jím být ani osoba, která sice byla účastníkem řízení před soudem prvního stupně, ale napadeným rozhodnutím nebylo rozhodnuto o jejích právech a povinnostech.¹⁴⁷

¹⁴⁶ PETR, B. JIRSA J. § 223. In: JIRSA, Jaromír a kol. *Občanský soudní řád, 3. část: Soudcovský komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2021-3-16]. ASPI_ID KO99_p2c1963CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

¹⁴⁷ SVOBODA, Karel. *Opravné prostředky: civilní proces z pohledu účastníka*. Praha: C.H. Beck, 2020, s. 217. ISBN 978-80-7400-774-3.

Co se týká odmítnutí odvolání pro jeho nepřipustnost, jde o situace, ve kterých zákon podání odvolání vylučuje. Především se jedná o usnesení vyjmenovaná v ustanovení § 202 a rozsudky v bagatelních sporech, u nichž peněžitá hodnota předmětu sporu v době vydání napadeného rozsudku nepřevyšovala 10 000 Kč. Podrobněji k objektivním podmínkám přípustnosti odvolání viz kapitola 3.3.2.

V souladu s ustanovením § 218a rozhodne odvolací soud o odmítnutí odvolání, bylo-li podáno opožděně. Správně by tak měl učinit již soud prvního stupně po tom, co je mu odvolání doručeno, nicméně se může stát, že vyhodnotí odvolání jako včasné, i přestože tomu tak není a věc předloží odvolacímu soudu k projednání. Až když odvolací soud následně zjistí, že odvolání bylo podáno opožděně, musí ho odmítnout. Není tedy vázán názorem soudu prvního stupně, uvedeným v předkládací zprávě. Odvolací soud je někdy nucen přistoupit k dokazování, jímž může pověřit soud prvního stupně, případně dožádaný soud. Typicky se bude jednat o prokazování skutečností ohledně dodržení lhůt při doručování. Může být tedy například vyslechnut poštovní doručovatel, či provedeny některé listinné důkazy.¹⁴⁸

Je-li napadeno rozhodnutí soudu prvního stupně, jenž se stalo pro účastníky bezvýznamným a neúčinným, vyvstává otázka, jak tuto situaci řešit. Většinově panuje názor, že by takové odvolání mělo být podle § 218 odst. c) odmítnuto pro nepřipustnost, nicméně existují i rozhodnutí soudů, jež postupovaly podle ustanovení § 104 odst. 1, tedy že jde o neodstranitelný nedostatek podmínky řízení, spočívající v pomnutí účinků odvoláním napadeného výroku, tudíž je nutné odvolací řízení pro takový nedostatek zastavit. Judikatura Nejvyššího soudu se k tomuto postavila tak, že oba postupy uvedla jako rovnocenné, a tedy i možné.¹⁴⁹

Specifická situace nastane v případě, kdy odvolací soud odmítá odvolání z důvodu, že napadené usnesení o předběžném opatření pozbylo účinků, zaniklo či bylo zrušeno postupem podle § 77 odst. 2. Pokud by byl jinak dán důvod pro zrušení takového usnesení, odvolací soud ho musí současně označit za nezákonné. Takové určení pak může odvolatel využít při uplatnění nároku na náhradu škody

¹⁴⁸ PETR, Bohuslav. § 218a. In: JIRSA, Jaromír a kol. *Občanský soudní řád, 3. část: Soudcovský komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2021-3-15]. ASPI_ID KO99_p2c1963CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

¹⁴⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30.9.2004, sp. zn. 29 Odo 611/2002

vůči státu. Přezkum nezákonnosti usnesení o předběžném opatření je navíc prováděn v režimu, kdy odvolací soud vychází ze skutkového stavu, který tu byl v době vydání napadeného usnesení, tedy nepřihlíží k tomu, že po jeho vydání pominuly důvody pro ponechání předběžného opatření v platnosti, neboť existují i nové skutečnosti, pro které by usnesení soudu prvního stupně mělo být změněno či zrušeno. Takové skutečnosti může odvolatel uplatnit v řízení o zrušení předběžného opatření podle § 77 odst. 2.¹⁵⁰

Odmítnuto bude též odvolání, které je z určitých důvodů neprojednatelné. Těmito důvody může být například neuvedení osoby odvolatele či neuvedení alespoň jednoho konkrétního odvolacího důvodu v případě odvolání proti rozhodnutí ve věci samé. Soud prvního stupně se tyto vady pokusí odstranit, pokud však odstraněny nebudou, musí předat věc odvolacímu soudu, který o odmítnutí odvolání rozhodne na základě prostudování obsahu spisu.¹⁵¹

Jak již bylo řečeno v předchozí kapitole, k odmítnutí odvolání nemusí odvolací soud nařizovat jednání a rovněž postačí, když o odmítnutí odvolání rozhodne jen předseda senátu nebo pověřený člen senátu (§ 218c). Nemusí se tak scházet kompletní senát, což může v mnoha případech urychlit proces vydání rozhodnutí.

6.2. Potvrzení rozhodnutí

Odvolací soud může o odvolání rozhodnout i tak, že rozhodnutí soudu prvního stupně potvrdí, je-li věcně správné (§ 219). Takto může soud rozhodnout i bez nařízení jednání, pokud odvolatel odůvodňuje své odvolání nesprávným právním posouzením skutkového stavu soudem prvního stupně, přičemž odvolací soud se po důkladném prostudování spisu identifikuje s právními závěry soudu prvostupňového. Nelze však opomenout, že odvolací soud je povinen odvolání proti meritornímu rozhodnutí přezkoumávat i z jiných důvodů, než byly uvedeny v odvolání (§ 212a odst. 1). Pokud tedy dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí, respektive řízení jemu předcházející, není zatíženo žádnými procesními vadami, jež by mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, může rozsudek či usnesení soudu prvního stupně potvrdit i bez nařízení jednání.¹⁵²

¹⁵⁰ Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 8.3.2017, sp. zn. Cpjn 202/2016

¹⁵¹ SVOBODA, Karel. *Opravné prostředky: civilní proces z pohledu účastníka*. Praha: C.H. Beck, 2020, s. 219. ISBN 978-80-7400-774-3.

¹⁵² Tamtéž, s. 260.

Stejně tak potvrdí odvolací soud rozhodnutí soudu prvního stupně i tehdy, pokud sice zjistí určité nesprávnosti v prvostupňovém řízení, ovšem tato pochybení nemohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. K tomuto postupu může i nemusí (se souhlasem účastníků) nařizovat jednání. Bude záležet na úvaze soudu a na potřebě doplňování či opakování dokazování.¹⁵³

Rozhodnutí soudu prvního stupně bude potvrzeno, i pokud je založeno na nesprávném skutkovém či právním posouzení, nicméně je věcně správné v napadeném výroku. Jde tedy o to, že k potvrzení prvostupňového rozhodnutí postačí, když výrok jako takový bude správný bez ohledu na správnost úvah či postupů vedoucích k jeho vydání. Všimne-li si odvolací soud při projednávání věci, že je možné na některé skutečnosti nahlížet jinak (například aplikací jiné hmotněprávní normy), uvědomí o tomto zjištění účastníky a umožní jim se k němu vyjádřit.¹⁵⁴ Pokud by tak neučinil, dopustil by se vůči účastníkům odepření práva být slyšen, formulovaného v ustanovení čl. 38 odst. 2 LZPS. V takovém případě by bylo vydáno rozhodnutí, jež je pro účastníky překvapivé a nepředvídané, přičemž tomu by se odvolací soud mohl vyvarovat pouhým konstatováním, že na danou věc nahlíží odlišným způsobem, čímž by účastníkům bylo umožněno přizpůsobit tomuto novému pohledu i své právní a skutkové argumenty.¹⁵⁵

S výše uvedeným souvisí velká změna v případě meritorních rozhodnutí, která nastala nabytím účinnosti novely OSŘ v roce 2005.¹⁵⁶ Touto novelou, jak již bylo řečeno i v kapitole 5.3., byla výrazně oslabena zásada dvojinstančnosti, která do té doby byla poměrně striktně dodržována. Změna se týkala mimo jiné právě formulace ustanovení § 219, kam byl vložen text „ve výroku“. Tím bylo odvolacímu soudu umožněno posuzovat správnost jen výroku samotného, nikoliv postupu, jakým bylo k výroku dospěno. Je tedy přípustné, aby výrok vycházel

¹⁵³ SVOBODA, Karel. *Opravné prostředky: civilní proces z pohledu účastníka*. Praha: C.H. Beck, 2020, s. 260. ISBN 978-80-7400-774-3.

¹⁵⁴ PETR, B. JIRSA J. § 219. In: JIRSA, Jaromír a kol. *Občanský soudní řád, 3. část: Soudcovský komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2021-3-16]. ASPI_ID KO99_p2c1963CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

¹⁵⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 27.3.2017, sp. zn. II. ÚS 2724/16

¹⁵⁶ Zákon č. 59/2005 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

z nesprávného skutkového či právního posouzení za předpokladu, že by jeho znění bylo stejné jako kdyby vycházelo ze správné právní normy či její interpretace.¹⁵⁷

Pokud by odvolací soud shledal napadené rozhodnutí částečně správným a částečně nesprávným, rozhodne o odvolání tak, že vadnou část rozhodnutí změní či zruší a vrátí soudu prvního stupně a v bezvadné části rozhodnutí potvrdí.¹⁵⁸

6.3. Zrušení rozhodnutí

Ke zrušení rozhodnutí dochází z několika důvodů, formulovaných v ustanovení § 219a.

i. Zrušení podle § 219a odst. 1 písm. a)

Byť soud v průběhu celého řízení dohlíží, zda jsou splněny podmínky řízení může se stát, že některou z nich opomene a vydá rozhodnutí, které je stíženo vadou spočívající v nedostatku podmínek řízení. Tento nedostatek je v některých případech možné odstranit postupem dle § 104 odst. 2 a pak následně o věci rozhodnout, jedná se například o nedostatek plné moci (§ 28)¹⁵⁹. Nicméně existují i vady, které odstranit nelze (např. rozhodl-li věcně nepříslušný soud), a v takovém případě bude muset odvolací soud řízení zastavit a odvoláním napadené rozhodnutí zrušit a vrátit soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Zrušení rozhodnutí je třeba, i pokud ve věci rozhodl vyloučený soudce nebo byl soud špatně obsazen. K tomuto odkazuji na doplňující výklad v kapitole 3.5.

Odvolací soud zruší napadené rozhodnutí i v případě, že je postiženo takovými vadami, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci a současně není možné je napravit v odvolacím řízení. Jedná se o vady, kterých kdyby nebylo, napadené rozhodnutí či jeho výrok by znělo jinak. Mohou jimi být například zmatečnostní vady uvedené v § 229 či procesní vady v dokazování nebo doručování účastníkům.¹⁶⁰

¹⁵⁷ JAKŠIČ, Vít. § 219 (Potvrzení rozhodnutí soudu prvního stupně). In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský soudní řád. Řízení sporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 943. ISBN 978-80-7478-986-1.

¹⁵⁸ PETR, B. JIRSA J. § 219. In: JIRSA, Jaromír a kol. *Občanský soudní řád, 3. část: Soudcovský komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2021-3-16]. ASPI_ID KO99_p2c1963CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

¹⁵⁹ Srov. usnesení Nejvyššího soudu z 27.11.2001, sp. zn. 29 Cdo 2352/2000

¹⁶⁰ PETR, B. JIRSA J. § 219a. In: JIRSA, Jaromír a kol. *Občanský soudní řád, 3. část: Soudcovský komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2021-3-16]. ASPI_ID KO99_p2c1963CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

ii. Zrušení podle § 219a odst. 1 písm. b)

Toto ustanovení se týká pouze rozhodnutí, u nichž zákon předpokládá, že budou odůvodněny, jelikož odůvodnění rozhodnutí je základním předpokladem pro přezkoumatelnost rozhodnutí.¹⁶¹ Nebude se tak týkat například usnesení dle § 169 odst. 2.

Přezkoumatelnost tedy znamená, dostatečné odůvodnění rozhodnutí a jeho celkovou srozumitelnost. Měřítkem přezkoumatelnosti pak není názor a zvyklosti odvolacího soudu, ale zájem účastníků řízení na tom, aby mohli v případě nespokojenosti s výsledkem sporu použít odvolací důvody, které jim zákon svěřuje.¹⁶² Nepřezkoumatelné však nebude rozhodnutí, které sice trpí určitými nedostatky ve svém odůvodnění, ovšem tyto nedostatky nezpůsobí odvolateli újmu na jeho právech.¹⁶³

Co se týká nepřezkoumatelnosti rozhodnutí pro jeho nesrozumitelnost, k té může dojít při vyhotovování rozhodnutí s množstvím gramatických a věcných chyb, překlepů či v případě velmi specifických formulačních a právních konstrukcí soudu, které ostatním účastníkům nejsou jasné.¹⁶⁴

Nepřezkoumatelností bude postíženo i takové rozhodnutí ve věci samé, jež bylo učiněno na základě takzvaného souhrnného zjištění. K tomu dojde v případě, že soud provede mnoho různých důkazů, na základě kterých pak rozhodne ve věci, nicméně v odůvodnění rozhodnutí dostatečně jasně nevylicí, který konkrétní důkaz ho vedl k tomu kterému zjištění.¹⁶⁵

iii. Zrušení podle § 219a odst. 1 písm. c)

Odvolací soud zruší i takové rozhodnutí, které bylo vydáno v řízení, jehož účastníkem nebyl ten, kdo jím být měl. Soud v takovém případě nejednal s osobou, která by naplňovala definici účastníka dle § 90 či podle příslušných ustanovení ZŘS. Může jít i o případ, kdy byl okruh účastníků neúplný, například ve sporech

¹⁶¹ ŠÍMA, Alexander. § 219a [Zrušení rozhodnutí soudu prvního stupně]. In: SVOBODA K., SMOLÍK P., LEVÝ J., ŠÍNOVÁ R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 818.

¹⁶² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25.8.2015, sp. zn. 22 Cdo 2770/2015

¹⁶³ PETR, B. JIRSA J. § 219a. In: JIRSA, Jaromír a kol. *Občanský soudní řád, 3. část: Soudcovský komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2021-3-16]. ASPI_ID KO99_p2c1963CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

¹⁶⁴ Tamtéž.

¹⁶⁵ JAKŠIČ, Vít. § 219a (Zrušení rozhodnutí soudu prvního stupně). In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský soudní řád. Řízení sporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 943. ISBN 978-80-7478-986-1.

spoluvlastníků, kdy jeden ze spoluvlastníků by v řízení absentoval. V důsledku tohoto pochybení pak účastníkovi soud odebral možnost být slyšen a jednat před soudem.¹⁶⁶ Je tak nutné, aby bylo vydané rozhodnutí zrušeno a věc vrácena soudu prvního stupně, který přibere danou osobu za účastníka a bude jednat i s ní.

iv. Zrušení podle § 219a odst. 1 písm. d)

Pokud v řízení před soudem prvního stupně nastane situace dle § 107, musí soud pokračovat v řízení s tím, kdo je procesním nástupcem účastníka, který svou procesní způsobilost ztratil. Týká se to jak fyzické osoby, tak právnické osoby. Na rozdíl od univerzální sukcese popsané výše, dochází v případech, kdy právo či povinnost uplatněné v žalobě přešlo na novou osobu, aniž by původní zanikla či zemřela, k singulární sukcesi. O té rozhoduje dle § 107a soud jen na návrh žalobce. Z důvodu jejího neprovedení však nemusí odvolací soud napadené rozhodnutí rušit. Může o návrhu účastníka na provedení singulární sukcese rozhodnout sám. Buďto návrhu nevyhoví, čímž se potvrdí, že soud prvního stupně jednal se správnými účastníky, a nevznikne tak důvod rozhodnutí rušit. Nebo návrhu vyhoví, přibere účastníka do řízení a dá mu prostor se vyjádřit a navrhnout, zda a které důkazy bude chtít provést v odvolacím řízení znovu. Pakliže by bylo třeba provádět příliš rozsáhlé dokazování, má odvolací soud možnost rozhodnutí soudu prvního stupně zrušit a věc vrátit k novému projednání.¹⁶⁷

v. Zrušení podle § 219a odst. 2

Toto ustanovení řeší situaci, kdy odvolací soud považuje dokazování provedené soudem prvního stupně za nedostatečné. V této situaci se odvolací soud může rozhodnout dvěma způsoby. Buď provede rozsáhlé dokazování sám nebo napadené rozhodnutí zruší a věc vrátí k novému projednání. Jestliže účastníky byly navrženy další důkazy, samozřejmě v souladu s § 205a a § 211, které není z důvodů uvedených v § 213 odst. 3 a 4 možné provést v odvolacím řízení, je odvolací soud nucen napadené rozhodnutí zrušit.

vi. Postup po zrušení rozhodnutí podle § 219a

Po tom, co je rozhodnutí soudu prvního stupně zrušeno, musí odvolací soud s věcí naložit tak, aby došlo k jejímu konečnému vyřešení. Nejčastěji dochází

¹⁶⁶ SVOBODA, Karel. *Opravné prostředky: civilní proces z pohledu účastníka*. Praha: C.H. Beck, 2020, s. 268-269. ISBN 978-80-7400-774-3.

¹⁶⁷ Tamtéž, s. 269-270.

k vrácení věci soudu, který rozhodoval v prvním stupni, přičemž tento soud je dle § 226 vázán právním názorem, který ve svém rozhodnutí vyslovil odvolací soud.

Pokud je v řízení před soudem prvního stupně dán neodstranitelný nedostatek podmínky řízení, odvolací soud musí řízení zastavit. Oproti tomu v případě odstranitelného nedostatku podmínky řízení, bude rozhodnutí zrušeno a vráceno soudu.¹⁶⁸

Může se však stát, že odvolací soud zjistí, že daná věc vůbec nespadá do pravomoci soudů nebo že rozhodoval věcně nepřislušný soud. V takovém případě odvolací soud bez projednání věci samé rozhodne o postoupení příslušnému orgánu či věcně příslušnému soudu. Tento soud v souladu se zásadou přímosti a ústnosti znovu provede dokazování, jelikož bylo doposud dokazováno jen před věcně nepřislušným soudem. Dokazování není třeba provádět, pokud žalovaný uznal uplatněný nárok již před věcně nepřislušným soudem.¹⁶⁹

Nastane-li situace, kdy odvolací soud přezkoumává rozhodnutí soudu prvního stupně, jemuž bylo jeho rozhodnutí již jednou zrušeno a vráceno se závazným právním názorem a soud prvního stupně se tímto názorem neřídil, může znovurozhodující odvolací soud po zrušení napadeného rozhodnutí určit, že věc přikáže k projednání a rozhodnutí buďto jinému soudci či senátu příslušného soudu prvního stupně, nebo jinému soudu prvního stupně, jemuž je odvolací soud nadřízen (§ 221 odst. 2). Stejným způsobem bude postupovat i v případě, že shledá v prvostupňovém řízení natolik závažné vady, pro něž má odvolací soud pochybnosti, zda bude schopen prvostupňový soud provést bezvadné řízení a rozhodnout v souladu se zákonem.

6.4. Změna rozhodnutí

Odvolací soud může dle ustanovení § 220 odst. 1 přistoupit ke změně napadeného rozhodnutí, pokud nejsou splněny podmínky pro jeho zrušení či potvrzení. Současně je tato možnost dána jen v případech, kdy bylo odvoláním napadeno rozhodnutí ve věci samé – tedy rozsudek a meritorní usnesení.

¹⁶⁸ ŠÍMA, Alexander. § 221 [Další postup po zrušení rozhodnutí soudu prvního stupně]. In: SVOBODA K., SMOLÍK P., LEVÝ J., ŠÍNOVÁ R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 824.

¹⁶⁹ Tamtéž.

Došel-li odvolací soud k závěru, že věc byla prvostupňovým soudem nesprávně právně posouzena, přestože byl správně zjištěn skutkový stav, má odvolací soud vícero možností, jak postupovat.

První možností je bez provedení dokazování rozhodnout o věci opačně, než rozhodl soud prvostupňový. Odvolací soud nemusí za těchto okolností ani nařizovat jednání, pokud s tím budou účastníci souhlasit (§ 214 odst. 3). O věci je tedy schopen rozhodnout jen na základě předloženého spisového materiálu. Druhou možností je, že odvolací soud hodnotí skutkový stav po právní stránce opačně než soud prvostupňový, ovšem podkládá své názory právní normou, která je relativně neurčitá. To znamená, že musí poučit účastníky podle § 118a odst. 1 až 3 o tom, že ve věci hodlá rozhodnout opačně na základě toho kterého ustanovení a dát účastníkům možnost se k jeho postupu vyjádřit případně doplnit své důkazní návrhy¹⁷⁰. Tím by mohli účastníci odlišné právní stanovisko odvolacího soudu i zvrátit. Za třetí nelze opomenout variantu, kdy se soud prvního stupně nedostatečně zabýval všemi skutkovými okolnostmi, tudíž odvolací soud může ohledně opomenutých skutkových okolností doplnit dokazování a dojít k jinému skutkovému a právnímu závěru, než došel soud prvostupňový. I v tomto případě však musí soud splnit poučovací povinnost vůči účastníkům, a dát jim tak prostor se k jeho názoru vyjádří či uvést důkazní návrhy k doplnění.¹⁷¹

Na základě ustanovení § 220 odst. 1 písm. b) přichází v úvahu změna napadeného rozhodnutí v případě, že odvolací soud sice musí doplnit dokazování ohledně skutkového stavu, jenž nebyl zjištěn úplně, nicméně po jeho doplnění, je schopen o věci rozhodnout.

Nakonec ustanovení § 220 odst. 2 umožňuje odvolacímu soudu změnit rozsudek či meritorní usnesení, pokud ve věci dojde ke smíru. Odvolací soud v tomto případě změní napadené usnesení tak, že do jeho výroku zahrne znění, v jakém je smír schvalován. V tomto případě bude mít rozhodnutí odvolacího soudu formu usnesení i přesto, že odvoláním byl napaden rozsudek.¹⁷²

¹⁷⁰ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18.2.2010, sp. zn. 30 Cdo 4792/2008

¹⁷¹ SVOBODA, Karel. *Opravné prostředky: civilní proces z pohledu účastníka*. Praha: C.H. Beck, 2020, s. 262-264. ISBN 978-80-7400-774-3.

¹⁷² JAKŠIČ, Vít. § 220 (Změna rozhodnutí soudu prvního stupně). In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský soudní řád. Řízení sporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 951. ISBN 978-80-7478-986-1.

Je třeba ještě doplnit, že odvolací soud není vázán odvolacím návrhem, nebo-li petitem, tudíž je na jeho uvážení, zda napadené rozhodnutí zruší, změní či potvrdí bez ohledu na odvolatelem navržený postup. (§ 221a)

6.5. Náklady řízení

Náklady řízení je třeba zohlednit i v rámci odvolacího řízení. I tam totiž vznikají a soud je musí vypořádat. Nejčastěji půjde o náklady na právní zastoupení, znalečné, svědečné, cestovné, hotové výdaje atd.

Dle ustanovení § 224 odst. 1 platí, že: „*Ustanovení o nákladech řízení před soudem prvního stupně platí přiměřeně i pro řízení odvolací*“. Je ovšem nutné upozornit na některá specifika a odlišnosti, které se aplikují v případě odvolacího řízení.

Výrok o náhradě nákladů řízení musí být dle § 151 odst. 1 vždy zahrnut v rozsudku či usnesení, jímž se řízení jako celek končí. Pro odvolací řízení bude tedy zásadní, jakým způsobem o podaném odvolání odvolací soud rozhodne, zda rozhodnutí zruší a vrátí soudu prvního stupně, nebo rozhodnutí sám změní či potvrdí.

V případě, že odvolací řízení je končeno změnou napadeného rozhodnutí, má odvolací soud povinnost rozhodnout i o nákladech řízení. Provede to tak, že vypočítá náklady řízení před soudem prvního stupně a zvláště náklady odvolacího řízení. Rozhodnout o nich může dvěma samostatnými výroky i jen jedním výrokem, ve kterém uvede celkovou částku za obě fáze řízení – takto rozhodne zpravidla pokud ukládá povinnost k náhradě nákladů řízení jen jednomu účastníkovi.¹⁷³

Pokud odvolací soud ruší napadené rozhodnutí a vrací věc soudu prvního stupně k dalšímu řízení či ji postupuje věcně příslušnému soudu, je k rozhodnutí o nákladech řízení povinný tento soud. Ten rozhodne o nákladech za obě fáze řízení ve svém novém rozhodnutí.

Pakliže je odvolacím soudem potvrzováno prvostupňové rozhodnutí postačí, když o nákladech obou fází řízení rozhodne odvolací soud ve svém potvrzujícím rozhodnutí. Nadto však musí zkontrolovat, zda výpočet nákladů řízení před nalézacím soudem byl proveden správně a bez početních chyb. To by poté

¹⁷³ SVOBODA, Karel. *Opravné prostředky: civilní proces z pohledu účastníka*. Praha: C.H. Beck, 2020, s. 281-282. ISBN 978-80-7400-774-3.

musel být změněn i výrok o nákladech řízení před soudem prvního stupně a spolu s ním uložena náhrada nákladů za odvolací řízení.¹⁷⁴

Dostane-li se odvolání k odvolacímu soudu, který však zjistí, že odvolání bude třeba odmítnout, rozhodne o nákladech řízení podle ustanovení § 146 odst. 3 a uloží povinnost k náhradě nákladů řízení odvolatel.

¹⁷⁴ PETR, Bohuslav. § 224 Náklady odvolacího řízení. In: JIRSA, Jaromír a kol. *Občanský soudní řád, 3. část: Soudcovský komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2021-3-17]. ASPI_ID KO99_p2c1963CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

7. Zamýšlené změny v právní úpravě odvolání v souvislosti s věcným záměrem civilního řádu soudního

Dnešní úprava civilního řízení je účinná již od roku 1964, za tu dobu již prošla desítkami novelizací, přesněji jich bylo provedeno přes 160. Občanský soudní řád je v důsledku těchto novel místy nesourodý, navíc dnes ne zcela odpovídá smyslu rekonstrukce soukromého práva, která byla provedena v roce 2014 a trpí i dalšími vadami, pro něž komplikuje průběh řízení před soudy.

Z tohoto důvodu byla v roce 2016 ustanovena Ministerstvem spravedlnosti pracovní skupina složená z odborníků i praktiků civilního procesu, jmenovitě jsou jimi: doc. JUDr. Petr Lavický, Ph.D., prof. JUDr. Alena Winterová, CSc., JUDr. Eva Dobrovolná, Ph.D., LL.M., JUDr. Bohumil Dvořák, Ph.D., LL.M., JUDr. Zdeněk Pulkrábek, Ph.D. Tato skupina měla za úkol vypracovat věcný záměr nové civilněprávní úpravy, který po několika zasedáních zpracovala a srpnu 2017 předala Ministerstvu spravedlnosti. To následně věcný záměr Civilního řádu soudního zveřejnilo na svých internetových stránkách, kde se k němu mohla odborná veřejnost vyjadřovat. Do dnešního dne proběhla řada diskuzí a přednášek, v rámci kterých byl dán prostor názorům odborníků z řad právních profesí. Autoři věcného záměru ČRS se v mnoha pasážích inspirovali v cizích právních řádech (např. Německo, Rakousko, Švýcarsko, Slovensko), z nichž některé se více či méně podobají právním úpravám, které na našem území již v minulosti platily. Takovým předpisem byl například Civilní řád soudní z roku 1895.¹⁷⁵

Je třeba zmínit, že nový Civilní řád soudní, má být předpisem, jenž bude upravovat pouze sporné civilní řízení. Vyloučena tedy bude úprava insolvenčního, exekučního i rozhodčího řízení, a dále dnešní část pátá OSŘ. Stejně tak by neměl zahrnovat ani právní úpravu doručování, pravomoci a příslušnosti soudů či problematiku vyloučení soudce.¹⁷⁶

¹⁷⁵ WINTEROVÁ, Alena, DOBROVOLNÁ, Eva, DVOŘÁK, Bohumil, PULKRÁBEK, Zdeněk, LAVICKÝ, Petr. Věcný záměr civilního řádu soudního. *Právní rozhledy*. 2017, č. 23-24, s. 801-810.

¹⁷⁶ LAVICKÝ, Petr, WINTEROVÁ, Alena, DOBROVOLNÁ, Eva, DVOŘÁK, Bohumil, PULKRÁBEK, Zdeněk. Obrana návrhu věcného záměru civilního řádu soudního. *Právní rozhledy*. 2019, č. 5, s. 153-159.

Co se týká zamýšlené právní úpravy institutu odvolání, je vhodné nejprve uvést, jakým způsobem budou opravné prostředky koncipovány jako celek. Jejich právní úprava má totiž projít zásadními změnami.

Věcný záměr se vydal cestou rozlišení mezi *opravnými prostředky* a *jinými prostředky nápravy*. Opravnými prostředky mají být odvolání, stížnost a dovolání. U všech třech bude platit devolutivní a až na výjimky i suspenzivní účinek. Z dovolání se tak slovy dnešní terminologie stane řádný opravný prostředek. To má význam zejména pro princip právní jistoty, kdy nebude úspěšně podaným dovoláním zasahováno do právní moci již vydaného rozhodnutí. U těchto opravných prostředků má být zakotven princip úplné apelace, přičemž nebude možné uplatňovat nové skutečnosti.¹⁷⁷

Jinými prostředky nápravy pak má být žaloba na obnovu řízení a žaloba pro zmatečnost. V rámci těchto řízení je na rozdíl od třech výše uvedených opravných prostředků možné navrhopvat nové skutečnosti a důkazy.

Nově bude dosavadní dvojinstanční řízení tedy nahrazeno řízením trojinstančním. To znamená, že dovolání bude nově dalším řádným opravným prostředkem.

Okruh řádných opravných prostředků by měl být rozšířen oproti dnešní úpravě o stížnost proti usnesení. To má v řízení sporném výlučně procesní povahu. Stížnost by tedy vedle odvolání měla být dalším řádným opravným prostředkem proti všem usnesením mimo případy, ve kterých to zákon vylučuje. ČRS hovoří i o nepřipustnosti stížnosti samostatné, čímž zavádí též stížnost oddělenou, která bude přípustná jen tehdy, když bude podána současně s jiným opravným prostředkem, zejména odvoláním. Řízení o podané stížnosti by mělo být jednodušší, méně formalizované, mělo by připouštět autoremeduru a mělo by proběhnout bez nařízení jednání v neveřejném zasedání.¹⁷⁸

Vedle stížnosti zůstává řádným opravným prostředkem i odvolání. To bude, respektive by mělo být přípustné proti každému rozsudku soudu prvního stupně. I nadále však bude pravděpodobně omezena jeho přípustnost v bagatelních sporech. Tento postup se sice může jevit jako nespravedlivý, nicméně z hlediska

¹⁷⁷ Ministerstvo spravedlnosti ČR. Věcný záměr civilního řádu soudního [online]. 2017. [cit. 20.3.2021]. Dostupné z: <https://crs.justice.cz/>

¹⁷⁸ WINTEROVÁ, Alena, DOBROVOLNÁ, Eva, DVOŘÁK, Bohumil, PULKRÁBEK, Zdeněk, LAVICKÝ, Petr. Věcný záměr civilního řádu soudního. *Právní rozhledy*. 2017, č. 23-24, s. 801-810.

míry nápadu věcí na soudy je do jisté míry nezbytným. Uvažuje se však, že by bylo odvolání v bagatelních sporech přípustné, i pokud by tuto obranu umožnil prvostupňový soud ve výroku svého rozhodnutí. Následně by mohlo být možné proti některým usnesením odvolacího soudu podat i stížnost.

Nutno upozornit, že nově by měl v odvolacím řízení platit úplný zákaz novot, připuštěny budou pouze takové nové skutečnosti, kterými bude odvolatel podporovat či vyvracet odvolací důvody uplatněné v odvolání. S tím je spojena i další novinka, kterou ČŘS přináší, a tou je vázanost odvolacího soudu jak rozsahem odvolání, tak i důvody odvolání. To znamená, že již nebude muset přezkoumávat rozhodnutí i z důvodů odvolatelem neuvedených, jako je tomu dnes. Nadále bude z úřední povinnosti zkoumat jen vady zmatečností. Tímto dochází k posílení dispoziční zásady, která je vlivem rozsáhlých pravomocí odvolacích soudů v dnešní době poměrně potlačována, ačkoliv v řízení sporném by měla být zásadou dominující.¹⁷⁹

Nově bude o odvolání rozhodovat nejdříve předseda nebo jím pověřený člen senátu odvolacího soudu v tzv. předběžném řízení, které je další novinkou. O odvolání má být v předběžném řízení rozhodováno v neveřejném zasedání, kdy se soud zaměří spíše na procesní pochybení napadeného rozsudku jako je přípustnost odvolání, či zmatečností vady. Jestliže pak soud shledá v napadeném rozsudku zmatečností vadu, rozsudek zruší a věc vrátí soudu prvního stupně. Zrušit napadené rozhodnutí může soud jen ve třech taxativně vyjmenovaných případech:

- a) návrhy ve věci samé nebyly napadeným konečným rozsudkem úplně vyřízeny;
- b) řízení před soudem prvního stupně trpí vadami, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci;
- c) soud prvního stupně se nezabýval skutkovou okolností, kterou odvolací soud považuje za rozhodnou.

Příčemž odvolací soud sice napadené rozhodnutí zruší, nicméně nebude věc vracet soudu, který napadené rozhodnutí vydal, ale rozhodne o něm sám. Pokud by ovšem bylo možno očekávat, že projednání a rozhodnutí věci odvolacím soudem

¹⁷⁹ WINTEROVÁ, Alena, DOBROVOLNÁ, Eva, DVOŘÁK, Bohumil, PULKRÁBEK, Zdeněk, LAVICKÝ, Petr. Věcný záměr civilního řádu soudního. *Právní rozhledy*. 2017, č. 23-24, s. 801-810.

by bylo podstatně delší nebo nákladnější, může se v takovém případě rozhodnout věc vrátit soudu prvního stupně.¹⁸⁰

Další zásadní novinka, kterou by mohla nová kodifikace civilního sporného řízení přinést je povinné právní zastoupení, nebo-li advokátní přímus. Aby mohlo být dosaženo co nejrychlejšího řízení, bude nutné zvážit povinný advokátní přímus. Podání adresovaná soudům jsou totiž často chybná, neúplná, postrádají právní argumentaci a soud má navíc poučovací povinnost vůči účastníkům. Když k tomu připočteme ještě jeho povinnost v odvolacím řízení projednávat odvolání i z důvodů nenapadených v odvolání je jasné, že na bedrech soudců leží velké množství práce, jež by mohla odpadnout v případě, kdy by v řízení před soudy bylo pro účastníky povinné zastoupení právním zástupcem.¹⁸¹

Povinné zastoupení stran advokátem tedy přinese do řízení mimo jeho urychlení i jistou míru rovnosti stran v řízení. Dnes tuto rovnost musí zajišťovat především soud skrze rozsáhlou poučovací povinnost, což však může vést i k pochybnostem o jeho nepodjatosti. Prozatím jsou z povinného zastoupení vyňata prvostupňová řízení před okresními soudy a řízení o stížnostech proti usnesení okresních soudů. Vzhledem k tomu, že většina věcí bude řešena v prvním stupni soudy okresními, nepřipadá povinnost právního zastoupení na všechna tato řízení. V řízení dovolacím a v řízeních o žalobách na obnovu řízení a pro zmatečnost pak bude povinné právní zastoupení vždy.¹⁸²

¹⁸⁰ Ministerstvo spravedlnosti ČR. Věcný záměr civilního řádu soudního [online]. 2017. [cit. 20.3.2021]. Dostupné z: <https://crs.justice.cz/>

¹⁸¹ LAVICKÝ, Petr, WINTEROVÁ, Alena, DOBROVOLNÁ, Eva, DVOŘÁK, Bohumil, PULKRÁBEK, Zdeněk. Vybrané instituty obecné části návrhu věcného záměru ČRS. *Právní rozhledy*. 2021, č. 3, s. 77-88.

¹⁸² Tamtéž.

Závěr

V závěru své práce bych ráda uvedla, jakým způsobem se mi podařilo problematiku odvolacího řízení zpracovat. Jak bylo v úvodu předestřeno, tato práce se zabývala odvoláním a řízením před odvolacím soudem pouze v souvislosti s civilním řízením sporným. Vzhledem k rozsáhlosti tématu považuji toto užší vymezení za vhodné, jelikož mi umožnilo věnovat dostatečný prostor jednotlivým fázím odvolacího řízení. I přesto si uvědomuji, že daná problematika je v praxi mnohem rozsáhlejší, a není tak možné v této práci materii odvolacího řízení zcela vyčerpat.

V první kapitole své práce jsem stručně shrnula vývoj opravných prostředků, přičemž jsem neopomněla uvést ani právní úpravu předcházející vzniku dnešního občanského soudního řádu, jež utvářela podobu moderního civilního procesu.

V druhé kapitole jsem pak krátce vysvětlila, jaké známe opravné prostředky a opravné systémy. Zde dochází k vymezení principů úplné a neúplné apelace, jejichž znalost je pro tuto práci klíčová.

Kapitola třetí je zásadní kapitolou, jelikož bez jejího zakomponování bychom se ve zbytku práce jen stěží orientovali. Jejím tématem je charakteristika odvolání jako řádného opravného prostředku. V této kapitole je poukázáno na náležitosti odvolání, lhůtu k podání odvolání, soudní poplatek za odvolání, kdy a jakému soudu se odvolání podává a jaké jsou důsledky nedodržení těchto svým způsobem formálních požadavků. Hovoří se zde i o přípustnosti odvolání, a to jak z pohledu subjektivní legitimace, tak z pohledu objektivních podmínek přípustnosti, s čímž souvisí i problematika bagatelních sporů, o kterých se zde také zmiňuji. V neposlední řadě jsou zde zahrnuty účinky odvolání, které nastávají v případě jeho podání. Nakonec tato kapitola pojednává i o úkonech směřujících k dispozici s odvoláním, jako je vzdání se a zpětvzetí odvolání, přičemž bylo vhodné zmínit i případ zpětvzetí žaloby v průběhu odvolacího řízení.

V další kapitole je pojednáváno o úkonech soudu prvního stupně po podání odvolání, jehož úkolem je primárně připravit půdu pro rozhodování odvolacímu soudu. V některých případech může rozhodovat i sám formou autoremedury. Těmto tématům je v dané kapitole věnován prostor.

Další velmi zásadní kapitolou je kapitola pátá, která popisuje, jaké úkony a jakým způsobem činí odvolací soud poté, co mu je věc předložena soudem prvního stupně. Nejdříve je vylíčeno, v jakém rozsahu odvolací soud odvolání přezkoumává, tato část je úzce spjata s některými částmi z předchozích kapitol, tudíž je na ně v textu občas odkázáno. Zmíněn je zde i pojem koncentrace řízení a její dopady v souvislosti s poučovací povinností soudů. Dále jsem se v této kapitole zaměřila na dokazování před odvolacím soudem a s ním spojenou zásadu dvojinstančnosti řízení, která je dnes poměrně často prolamována. Nakonec uvádím i pravidla pro nařízení jednání před odvolacím soudem.

Na tuto kapitolu plynule navazuje kapitola o rozhodnutí o odvolání. Ta vymezuje, jakým způsobem může odvolací soud naložit s odvoláním napadeným rozhodnutím. Současně je zde krátce pohovořeno i k nákladům odvolacího, respektive nákladům celého soudního řízení.

Nelze ponechat stranou plánovanou novelizaci civilního procesu, která již před několika lety započala zřízením pracovní skupiny, jež měla přijít s věcným záměrem nové právní úpravy civilního procesu. V poslední kapitole se tedy, co do právní úpravy odvolání, tomuto věcnému záměru věnuji a snažím se shrnout základní rysy odvolání z pohledu plánované rekonstrukce.

Byť se jedná o téma z velké části popisné, snažila jsem se ho místy oživit doplněním judikaturních závěrů soudů či přiblížením ustanovení nějakým příkladem z praxe. Myslím si, že i přes rozsáhlost tohoto tématu se mi podařilo naplnit vytyčené cíle, a to především charakterizovat odvolání jako řádný opravný prostředek a též se dostatečně věnovat i průběhu řízení před odvolacím soudem a vylíčit jeho roli v odvolacím řízení.

Cizojazyčné resumé

I chose proceedings before the court of appeal as the topic of my diploma thesis. However, due to the scope of the topic I focus only on the legal regulation of adversarial proceedings. In order to initiate appeal proceedings, it is first necessary to make an appeal. This is a frequently used remedy for its universality and at the same time it is the only proper remedy in the Czech legal system.

The aim of the appeal proceedings is to correct or at least detect errors made by lower courts in their decision-making thus contributing to the protection of the rights of individuals. For this reason, I consider the topic to be very current and worthy of increased attention.

In the first chapter I deal with the evolution of remedies in our territory. Some of them have had a relatively strong influence on the legal regulation of appeals as we know it today.

The second chapter contains a description of remedies and redress systems which we distinguish in our legislation. Understanding their interconnection is necessary for subsequent understanding of the topic of this work.

The third chapter is also crucial, because without its inclusion we would hardly be able to understand the rest of the work. This chapter deals with the characteristics of an appeal as a proper remedy. It mentions what the requirements of the appeal should be, what are the deadlines for making an appeal, how and when the court fee for the appeal must be paid. The admissibility of the appeal is also discussed here. There are two parts of admissibility – subjective and objective one, both of which are described in this chapter. There is also a mention of trivial disputes which are quite controversial in the eyes of the professional public. In addition to the above this chapter also discusses the effects of an appeal and the acts which the appellant may handle the appeal with and which affect the course of the proceedings before the court of appeal.

Proceedings before a court of first instance cannot be disregarded in this interpretation either. Its task is to prepare the grounds for decision-making of the court of appeal. In some cases, the first instance court itself can decide on the appeal.

The fifth chapter deals with the proceedings before the court of appeal. This chapter describes what acts the appellate court does after a case has been brought

before it by a court of first instance. First of all, it is described here to what extent the appellate court reviews the appeal, this part is closely connected with some parts from the previous chapters. The concept of concentration of proceedings and the duty of instruction of courts is also mentioned here. Furthermore, in this chapter I focused on the evidence before the court of appeal and the related principle of two-instance proceedings which is quite often breached today. Finally, I also state the rules for convening a hearing before the court of appeal.

After the appeal court has heard the appeal it must make a decision and, at the same time, decide on the costs. The sixth chapter therefore deals with these issues.

Finally, in the seventh chapter of this diploma thesis I try to summarize what the legal regulation of appeals should look like after the recodification according to currently discussed New Code of Civil Procedure, which should replace today's Code of Civil Procedure.

Seznam použitých zdrojů

Knížní publikace

ADAMOVIÁ, Karolina. *Dějiny českého soudnictví od počátků české státnosti do roku 1938*. Praha: LexisNexis CZ, 2005. ISBN 90-86920-07-0.

GAIUS. *Učebnice práva ve čtyřech knihách*. Přeložil Jaromír KINCL. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-054-3.

HAMULÁKOVÁ, Klára. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. Praha: Leges, 2010. ISBN 978-80-87212-51-6.

KINCL, J., SKŘEJPEK, M., URFUS, V. *Římské právo*. 2. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 1995. ISBN 80-7179-031-1.

KLABOUC, Jiří. *Staré české soudnictví: (jak se dříve soudívalo)*. Praha: Orbis, 1967.

LAVICKÝ, Petr (eds.). *Současnost a perspektivy českého civilního procesu*. Sborník statí. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014. ISBN 978-80-210-7686-0.

MALÝ, Karel. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. Praha: Leges, 2010. ISBN 978-80-87212-39-4.

MALÝ, Karel a SOUKUP, Ladislav. *Vývoj práva v Československu v letech 1945-1989*. Sborník příspěvků. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0863-4.

SCHELLE, Karel, TAUCHEN, Jaromír, ed. *Encyklopedie českých právních dějin, XI. svazek Řízení*. Plzeň: Aleš Čeněk v koedici s Key Publishing, 2018. ISBN 978-80-7418-282-2.

STAVINHOVÁ, Jaruška, HLAVSA, Petr. *Civilní proces a organizace soudnictví*. Brno: Masarykova univerzita, 2003. ISBN 80-7239-155-0.

SVOBODA, Karel. *Dokazování*. Praha: ASPI, 2009. ISBN 978-80-7357-414-7.

SVOBODA, Karel. *Opravné prostředky: civilní proces z pohledu účastníka*. Praha: C.H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-774-3.

WINTEROVÁ, Alena. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. Praha: Linde Praha, 2011. ISBN 978-80-7201-842-0.

ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. *Civilní právo procesní*. 3. aktualizované vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018, s. 337-338. ISBN 978-80-7380-714-6.

ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. *Pojmové znaky civilního procesu*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-538-8.

Komentářová literatura

JIRSA, Jaromír a kol. *Občanský soudní řád, 1. část: Soudcovský komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO99_p2a1963CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

JIRSA, Jaromír a kol. *Občanský soudní řád, 3. část: Soudcovský komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO99_p2c1963CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský soudní řád. Řízení sporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7478-986-1.

SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář. 2. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-673-9.

Právní předpisy

Zákon č. 99/1993 Sb., občanský soudní řád

Usnesení č. 2/1993 Sb., předsednictva České národní rady o vyhlášení listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky
Zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích

Zákon č. 59/2005 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Zákon č. 121/2008 Sb., o vyšších soudních úřednících vyšších úřednících státního zastupitelství a o změně souvisejících zákonů

Nálezy Ústavního soudu České republiky

Nález ÚS ze dne 13. 1. 2015, sp. zn. II. ÚS 2186/14

Nález ÚS ze dne 27.3.2017, sp. zn. II. ÚS 2724/16

Judikatura Nejvyššího soudu České republiky

Usnesení NS ze dne 15.02.2001, sp. zn. 22 Cdo 174/2001
Usnesení NS ze dne 20. 12. 2001, sp. zn. 26 Cdo 1760/2001
Usnesení NS ze dne 22.04.2004, sp. zn. 22 Cdo 2637/2003
Usnesení NS ze dne 22. 10. 2014, sp. zn. 30 Cdo 3601/2014
Usnesení NS ze dne 3.10.2017, sp.zn. 20 Cdo 4038/2017
Usnesení NS ze dne 27.9.2000, sp.zn. 20 Cdo 1220/2000
Usnesení NS ze dne 22.10.2014, sp. zn. 30 Cdo 3417/2014
Usnesení NS ze dne 26.6.2017, sp. zn. 21 Cdo 1472/2017
Usnesení NS soudu ze dne 23.5.2018, sp. zn. 30 Cdo 3670/2017
Usnesení NS ze dne 31.3.2015, sp. zn. 21 Cdo 1467/2014
Usnesení NS ze dne 30.9.2004, sp. zn. 29 Odo 611/2002
Usnesení NS z 27.11.2001, sp. zn. 29 Cdo 2352/2000
Usnesení NS ze dne 25.8.2015, sp. zn. 22 Cdo 2770/2015
Rozsudek NS ze dne 26.3.2014, sp. zn. 30 Cdo 368/2014
Rozsudek NS ze dne 13.4.2010, sp. zn. 32 Cdo 1443/2009
Rozsudek NS ze dne 8.8.2005, sp. zn. 60 Co 225/2005
Rozsudek NS ze dne 15.7.2010, sp. zn. 26 Cdo 2778/2009
Rozsudek NS ze dne 23.10.2017, sp. zn. 27 Cdo 1154/2017
Rozsudek NS ze dne 20.5.2015 sp. zn. 33 Cdo 2299/2014
Rozsudek NS ze dne 18.2.2010, sp. zn. 30 Cdo 4792/2008
Stanovisko NS ze dne 8.3.2017, sp. zn. Cpjn 202/2016

Rozhodnutí nižších soudů

Usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 8.8.2005, sp. zn. 60 Co 225/2005
Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 26. 3. 2017, sp. zn. 14 Co 159/201
Usnesení KS v Ostravě ze dne 23.3.1983, sp. zn. 13 Co 184/83

Odborné články

LAVICKÁ, Petra. Vedlejší intervence a opravné prostředky v civilním řízení. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2019, č. 1, s. 85-94. ISSN 1210-9126.

LAVICKÝ, Petr. Dispoziční zásada v civilním odvolacím řízení. *Právní rozhledy*. 2015, č. 7, s. 253-260. ISSN 1210-6410.

LAVICKÝ, P., WINTEROVÁ, A., DOBROVOLNÁ, E., DVOŘÁK, B., PULKRÁBEK, Z. Obrana návrhu věcného záměru civilního řádu soudního. *Právní rozhledy*. 2019, č. 5, s. 153-159. ISSN 1210-6410.

LAVICKÝ, P., WINTEROVÁ, A., DOBROVOLNÁ, E., DVOŘÁK, B., PULKRÁBEK, Z. Vybrané instituty obecné části návrhu věcného záměru ČŘS. *Právní rozhledy*. 2021, č. 3, s. 77-88. ISSN 1210-6410.

WINTEROVÁ, A., DOBROVOLNÁ, E., DVOŘÁK, B., PULKRÁBEK, Z., LAVICKÝ, P.. Věcný záměr civilního řádu soudního. *Právní rozhledy*. 2017, č. 23-24, s. 801-810. ISSN 1210-6410.

Ostatní zdroje

Vláda. Důvodová zpráva k zákonu č. 59/2005 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, č. 59/2005 Dz. In: Beck-online [právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck, 2012. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqga2v6njzl5shu#>

Ministerstvo spravedlnosti ČR. Věcný záměr civilního řádu soudního [online]. 2017. Dostupné z: <https://crs.justice.cz/>